

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૨૦૪૦/૨૦૦૪

વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૩૨૦૮/૧૯૯૨

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી અનંત એસ. દવે

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો	

	સમાવેશ થાય છે?	
--	----------------	--

ચંદૂલાલ પી. પટેલ અને ૬ અપીલકર્તાઓ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ પ્રતિવાદી (ઓ)

દેખાવ:

શ્રી એસ. એચ. સંજનવાલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દિલીપ એલ કનૌજિયા સાથે,

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧-૭ માટે વકીલ

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧-૨ માટે એમ. એસ. દિવ્યાંગના ઝાલા એજુપી

કોરમ:માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી અનંત એસ. દવે

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે

તારીખ:૧૧/૦૮/૨૦૧૭

સીએવી જજમેન્ટ

(દ્વારા માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે)

અપીલકર્તાઓએ ૧૯૯૨ની સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં.૩૨૦૮ ને ફગાવી દેતા વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૩.૦૪.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશ સામે લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ આ અપીલ દાખલ કરી છે.

૨ આ અપીલનો નિર્ણય લેવાના હેતુ માટે ટૂંકમાં હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ આ મુદ્દો ગામની કૃષિ જમીન ધરાવતા સર્વેક્ષણ નંબર ૨૬૯/૧,૫૫૨/૧ અને ૫૫૨/૨ સાથે સંબંધિત છે:ઓકાફ (સરખેજ), તાલુકા:અમદાવાદ શહેર.

૨.૨ એક પ્રહલાદભાઈ રામદાસ પટેલ જે અપીલકર્તાઓના પિતા છે—મૂળ.અરજદારો નં. ૧ થી ૬ અને અપીલકર્તાનો પતિ—મૂળ.અરજદાર નં. ૭ એ અર્બન લેન્ડ સીલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૬ હેઠળ એક ફોર્મ દાખલ કર્યું હતું (ત્યારબાદ ટૂંકાણ માટે 'યુએલસી એક્ટ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે).પ્રહલાદભાઈ રામદાસ પટેલનું મૃત્યુ ૩૧.૦૮.૧૯૭૮ પર થયું હતું અને તેમણે ઉપરોક્ત પૂર્વજોની મિલકતને કૃષિ જમીનના રૂપમાં પાછળ છોડી દીધી હતી.

૨.૩ અપીલકર્તાઓના પિતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ફોર્મ નંબર ૬ના જવાબમાં—ઓરિજિન.અરજદારો, સક્ષમ સત્તામંડળે ૧૯૮૨માં ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટ

બહાર પાડ્યું હતું અને અપીલકર્તા નં.૧ ૦૧.૦૧.૧૯૮૩ પર સક્ષમ અધિકારી સમક્ષ હાજર થયા અને તેમના પિતાના મૃત્યુ સંબંધિત અરજી રજૂ કરી, આ સાથે, અપીલકર્તાએ એવી પણ દલીલ કરી કે કોઈ વધારાની ખાલી જમીન નથી અને પરિવારની કૃષિ માલિકીને વધારાની ખાલી જમીન તરીકે ગણવાની જરૂર નથી.જો કે, સક્ષમ સત્તામંડળે ૨૨.૦૩.૧૯૮૪ ના આદેશ દ્વારા ૨૬૪૦૭ ચોરસ કિમી જાહેર કર્યું હતું.એમ. ટી. આર.ઉપરોક્ત જમીનની વધારાની ખાલી જમીન હોવી.આ આદેશ એવા વ્યક્તિના નામે સંબોધવામાં આવ્યો હતો જેણે ફોર્મ નંબર ૬ દાખલ કર્યું હતું પરંતુ જેની મુદત પૂરી થઈ ગઈ હતી.

૨.૪ જ્યારે અપીલકર્તાઓને યુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ અંતિમ નિવેદન પ્રાપ્ત થયું, ત્યારે તેમણે તારીખના આદેશની નકલ મેળવી અને અર્બન લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ યુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૩૩ હેઠળ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, અન્ય બાબતોની સાથે, આદેશ મૃત વ્યક્તિ સામે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે જમીન તમામ કૃષિ જમીન છે, તેથી સક્ષમ અધિકારીના આદેશને રદબાતલ ગણવામાં આવે છે.એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, જમીનનો જે ભાગ વાડાની જમીન હતી, જેના માટે યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને રાજ્ય સરકારનો નિર્ણય બાકી છે.ટ્રિબ્યુનલે તેના તારીખ

૦૮.૧૨.૧૯૮૮ ના આદેશ દ્વારા ઉપરોક્ત અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને સક્ષમ અધિકારીના આદેશની પુષ્ટિ કરી હતી.

૨.૫ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પુષ્ટિ કરાયેલા સક્ષમ અધિકારીના ઉપરોક્ત આદેશને અપીલકર્તાઓ દ્વારા ૧૯૮૯ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૪૯૬૭માં આ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો.આ અરજી ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ તારીખના આદેશ દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી, જે નીચે મુજબ છે:

“કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું માર્ય, ૧૯૮૯માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હોવાથી આ જમીન રાજ્ય સરકારને પહેલેથી જ સોંપવામાં આવી છે.જે જમીન સરકારમાં નિહિત છે, અરજદારોને તેમાં કોઈ અધિકાર, હક અથવા હિત બાકી નથી.માત્ર કલમ ૨૦ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજદારની અરજી સરકાર પાસે બાકી છે, તેથી તે મિલકતને સરકારમાં નિહિત કરવાની અસર કરી શકતી નથી.વેસ્ટિંગ કાયદાની કામગીરીના પરિણામે થાય છે, સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલા કોઈપણ વહીવટી નિર્ણયને કારણે નહીં.તેથી, હવે તે અરજી મંજૂર કરવા માટે સરકાર માટે તે ખુલ્લું રહેશે નહીં.તેથી આ અરજી ટૂંકમાં નકારી કાઢવામાં આવે છે.”

૨.૬ એવું લાગે છે કે, રેકૉર્ડના ચહેરા પર ભૂલ હોવાના બહાનું હેઠળ, અપીલકર્તાઓએ ૧૯૯૨ ની સમીક્ષા અરજી નંબર ૪૩૧ દાખલ કરી હતી, અને આ અરજી લગભગ ૨ વર્ષના સમયગાળા પછી ૨૦.૦૩.૧૯૯૨ પર દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું જણાય છે. આ સમીક્ષા અરજી પણ નકારી કાઢવામાં આવી હતી, ઉપરોક્ત ઓડર નીચે મુજબ વાંચે છે:

“અરજીમાં, જેમાંથી વિવિધ નાગરિક અરજી ઊભી થાય છે, અરજદારોએ એવી જાહેરાત માટે વિનંતી કરી હતી કે તેઓ વધારાની ખાલી જમીન ધરાવતા નથી કારણ કે શહેરી જમીન અને (ટોચમર્યાદા અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ની કલમ ૨૦ હેઠળ તેમની અરજી સરકાર પાસે બાકી છે. તેમણે કાયદાની કલમ-૨૦ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીનો નિકાલ કરવા માટે સરકારને નિર્દેશ આપતી રિટ, નિર્દેશ અથવા આદેશ માટે પણ વિનંતી કરી હતી. મારી સામે બીજો કોઈ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામાની માન્યતાને બિલકુલ પડકારવામાં આવી ન હતી. તે સંજોગોમાં જ મેં ૨ જુલાઈ, ૧૯૯૦ના રોજ આદેશ પસાર કર્યો હતો કે કલમ ૧૦ (૩) જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૨૦ હેઠળ અરજદારની અરજી પર હવે વિચાર કરી શકાતો નથી. જો અરજદારોને લાગે કે કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ બહાર

પાડવામાં આવેલ જાહેરનામું માન્ય નથી, તો તે તેમના માટે અલગ અરજી દાખલ કરીને તેને પડકારવા માટે ખુલ્લું રહેશે.

આ સમીક્ષા અરજીમાં આવો મુદ્દો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.તેથી, આ સમીક્ષા અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.”

૨.૭ ત્યારબાદ, એવું લાગે છે કે, સમીક્ષા અરજીમાં ઉપરોક્ત આદેશમાં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનોના આધારે, અપીલકર્તાઓએ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ વર્તમાન અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં તે જ બે આદેશોને પડકારવામાં આવ્યા હતા, એટલે કે સક્ષમ અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૨.૦૩.૧૯૮૪ ના આદેશો અને અર્બન લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૮.૧૨.૧૯૮૮.જો કે, આ અરજીમાં કરેલી પ્રાર્થનાને અલગ રીતે લખવામાં આવી હોવાનું જણાય છે, તેમ છતાં અરજીની અસર ૧૯૮૯ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૪૯૬૭ જેવી જ હતી, જે ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ ના આદેશ હેઠળ પૂર્ણ થઈ હતી.

૩. વિવાદિત ન હોય તેવી તારીખોનો ઘટનાક્રમ નીચે મુજબ છે:

૩.૧ ૨૨.૦૩.૧૯૮૪ પર, સક્ષમ સત્તામંડળે ૨૬,૪૦૭ ચોરસ કિમી જાહેર કરતા ફોર્મ નંબર ૬ પર નિર્ણય લીધો હતો.એમ. ટી. આર.વધારાની ખાલી જમીન તરીકે.આ આદેશ પછી, ૨૯.૦૬.૧૯૮૯ પર કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ નોટિસ ૩૧.૦૫.૧૯૯૦ પર જારી કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ, ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ પર, કબજા માટે પંચનામા તૈયાર કરીને વધારાની ખાલી જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો.

૩.૨ સક્ષમ સત્તાધિકારી અને ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને ૧૯૮૯ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૪૯૬૭ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો, જે ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ તારીખના આદેશ દ્વારા એવું કહીને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો કે પ્રશ્નમાં જમીન સરકારમાં નિહિત છે અને અરજદારો કોઈ પણ અધિકાર, હક અથવા વ્યાજનો દાવો કરી શકતા નથી, આખરે અરજીને નકારી કાઢી હતી.સમીક્ષા અરજીમાં આદેશ પસાર થયા પછી, અપીલકર્તાઓએ ૨૦.૦૪.૧૯૯૨ પર વર્તમાન અરજી દાખલ કરી.આ અદાલતે શરૂઆતમાં આ અસરનો આદેશ આપ્યો હતો કે, જો જમીનનો કબજો પહેલેથી જ લેવામાં ન આવ્યો હોય, તો તે ન લઈ શકાય.આ અરજી ૨૪.૦૧.૧૯૯૪ પર સ્વીકારવામાં આવી હતી અને અરજી પેનિંગ હોવાથી, અર્બન લેન્ડ (સીલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) રિપીલ એક્ટ ૩૦.૦૩.૧૯૯૯ થી અમલમાં આવ્યો હતો.

૪ ત્યારબાદ ૨૩.૦૪.૨૦૦૪ ના વિગતવાર સીએવી ચુકાદા દ્વારા અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૫ અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી દિલીપ કનૌજિયા અને રાજ્ય માટે વિદ્વાન એ. જી. પી. સુશ્રી દિવ્યગના ઝાલા સાથે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર. એસ. સંજનવાલા સાંભળ્યું.

૫.૧ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સંજનવાલાએ તેમની દલીલોને સાબિત કરવા માટે તેમની દલીલ મુખ્યત્વે રીપીલ એક્ટની અસરના આધારે કરી છે, જ્યાં જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવામાં આવતો નથી, તેમણે દલીલ કરી છે કે, કબજો લેવા માટે ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ તારીખનો પંચનામા બનાવટી અને બનાવટી છે.તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે, આ પંચનામાને યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના અને જમીનના સહમાલિકો સહિત તમામ અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓને કોઈ નોટિસ આપ્યા વિના ચલાવવામાં આવ્યો હતો.તે રજૂ કરે છે કે, જો કલમ ૧૦ (૫) હેઠળની નોટિસને યોગ્ય નોટિસ માનવામાં આવે તો પણ, ૩૦ દિવસનો સમયગાળો ૩૦.૦૬.૧૯૯૦ પર સમાપ્ત થઈ ગયો છે, જે દરમિયાન માન્ય છે કે પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો નથી પરંતુ કબજો ૨ વર્ષ પછી એટલે કે ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ પર લેવામાં આવ્યો હતો.

પ.૨ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે, કોર્ટે અપીલકર્તાઓને માનવું જોઈએ કે, જમીનનો કબજો સરકાર દ્વારા લેવામાં આવ્યો નથી, જેમ કે જમીન સરકાર દ્વારા લેવામાં આવી હોત, તો સરકાર ચોક્કસપણે વધારાની ખાલી જમીનની વહેંચણીના હેતુ માટે યુએલસી અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત પગલાં લઈને આગળ વધી હોત.

પ.૩ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે, વધારાની ખાલી જમીનના સંબંધમાં મુકદ્દમો જીવંત છે અને આ અદાલત સમક્ષ પડતર છે, અને હકીકતમાં, કબજો લેવામાં આવ્યો નથી, તો પછી અપીલકર્તાઓ અનધિકૃત કબજોદાર તરીકે ચાલુ રહ્યા છે કે કેમ તે મુદ્દો રદબાતલ કાયદો અમલમાં આવ્યા પછી મહત્વહીન બની જશે.

પ.૪ (૨૦૧૩) ૪ એસ. સી. સી. ૨૮૦ માં નોંધાયેલા ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ હરિ રામના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દલીલ કરે છે કે, વર્તમાન કેસમાં, યુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૬) હેઠળ બળજબરીથી કબજો લેવા માટે કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી નથી.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, હરિ રામ (ઉપરોક્ત) માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય અનુસાર કબજો લેવા માટે બળનો ઉપયોગ સ્થાપિત કરવો એ રાજ્ય સરકારનો બોજ છે અને આમ કરવામાં નિષ્ફળ

રહ્યા પછી, અદાલતે એવું માનવું પડશે કે કબજો હજુ પણ અરજદાર પાસે છે.તેઓ રજૂ કરે છે કે હરિ રામ (ઉપરોક્ત) ના ઉપરોક્ત નિર્ણયને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બવિશી વી/એસના કેસમાં સતત અનુસરવામાં આવે છે.ગુજરાત રાજ્ય (૨૦૧૬) ૪ એસ. સી. સી. ૫૩૧માં નોંધાયું હતું.

૬ વર્તમાન અપીલની કાર્યવાહીમાં દાખલ કરવામાં આવેલા અનુગામી વધારાના સોગંદનામા પર આધાર રાખીને, જ્યાં અપીલકર્તાઓએ ચોક્કસ મહેસૂલ રેકૉર્ડ અને ફોટોગ્રાફ્સ રજૂ કર્યા છે તે સ્થાપિત કરવા માટે કે પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો નથી, હકીકતમાં, રાજ્ય સરકાર દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો છે.

૭ પ્રતિવાદી સત્તાવાળાઓ માટે વિદ્વાન એ. જી. પી. સુશ્રી દિવ્યાંગના ઝાલાએ ૧૯૮૯ના સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૪૯૬૭ માં અગાઉના મુકદ્દમામાં પસાર કરાયેલા આદેશ પર આધાર રાખ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે આ જમીન યુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવા પર નિહિત કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન એ. જી. પી. એ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જે રીતે અપીલકર્તાઓ દ્વારા વિવાદિત જમીન પર ગેરકાયદેસર બાંધકામ કરવામાં આવ્યું હતું, જેના માટે કલેક્ટરની કચેરી દ્વારા બંધ કરવા માટે વિવિધ

સંદેશાવ્યવહાર કરવામાં આવ્યા હતા, જેના માટે સમર્થન પણ કરવામાં આવ્યું હતું કે હવેથી આપું કોઈ બાંધકામ કરવામાં આવશે નહીં.

૭.૧ લર્નડ એ. જી. પી. એ પછી રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાઓના નામ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હોવાથી તે અપીલકર્તાઓના કોઈ શીર્ષક અથવા કાનૂની કબજાનો પુરાવો નહીં હોય.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે તેનાથી વિપરીત, સંબંધિત તલાટીને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા ચુએલસી અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવા અને વિવાદિત જમીનનો કબજો લેવા પર સરકારનું નામ દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.વિદ્વાન એ. જી. પી. એ વધુમાં દલીલ કરી હતી કે પંચનામામાં બે સાક્ષીઓની હાજરીમાં જે રીતે કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તે વિશે વિગતવાર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે જે વર્ણવે છે કે સર્વેક્ષણમાં કોલસાનો જથ્થો અને ખુદ્દી જમીન પણ હતી.વર્ષ ૧૯૯૨માં અપીલકર્તાઓ દ્વારા ૧૯૮૯ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૪૯૬૭ માં પસાર કરાયેલા અગાઉના આદેશની સ્પષ્ટતા માંગતી સમીક્ષા અરજી દાખલ કરવા માટે વિલંબિત સ્વીકારને કોઈ મહત્વ નથી કારણ કે કબજો પહેલેથી જ ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ પર સક્ષમ અધિકારી દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાઓના સત્તાવાર પ્રતિનિધિ દ્વારા ત્રીજા પક્ષની તરફેણમાં વેચાણ કરાર, અટલ વકીલની સત્તા અને વેચાણ કાર્યોનો અમલ પણ, જેમાં અપીલકર્તાઓની સહીઓ પણ હાજર થઈ હતી અને તેથી, ઉપરોક્ત પાસાને

ધ્યાનમાં રાખીને જ્યારે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વિવાદિત જમીનનો કાયદેસર કબજો લેવા અને તેના નિરસન અધિનિયમ, ૧૯૯૯ ની અસર વિશેના રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની પ્રશંસા પર આધારિત તર્કપૂર્ણ આદેશ પસાર કર્યો છે અને કોઈ ભૂલની ગેરહાજરીમાં, આ અદાલત દ્વારા કોઈ દખલગીરીની માંગ કરવામાં આવતી નથી.તેણીની રજૂઆતોના સમર્થનમાં જાણવા મળ્યું કે એ. જી. પી. એ આસામ રાજ્ય વિરુદ્ધ ભાસ્કર જ્યોતિ શર્મા અને અન્યના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. [૨૦૧૪ (૧૩) સ્કેલ ૨૯૫].

૮ શ્રી સંજનવાલા, પ્રત્યુત્તરમાં વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ, યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૫) અને (૬) પર ભાર મૂકે છે અને રજૂ કરે છે કે પેટા કલમ (૩) હેઠળ ગુજરાત રાજ્યમાં ખાલી જમીનને સોંપ્યા પછી પણ લેખિતમાં નોટિસ જારી કરવી સક્ષમ અધિકારી દ્વારા એવી કોઈ પણ વ્યક્તિને ફરજિયાત છે કે જે આવી જમીનનો કબજો ધરાવે છે અને માલિક/કબજો કરનારને આવી કોઈ નોટિસ આપવામાં આવતી નથી.જો કે રેકૉર્ડ મુજબ ૩૦ દિવસનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં એવી કોઈ સામગ્રી અસ્તિત્વમાં નથી કે જે દર્શાવે છે કે કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને આવી નોટિસ આપવામાં આવી હતી અને સ્વીકાર્યું છે કે આવી નોટિસના ૨ વર્ષ પછી સત્તાધિકારી દ્વારા ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ તારીખનો પંચનામા દોરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પંચનામાની તારીખ વિશે કોઈ સહી વિના કેટલાક સુધારા પણ કરવામાં આવે છે.જ્યાં સુધી આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ

ન્યાયાધીશ દ્વારા અગાઉની રિટ અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી તે સ્પષ્ટ છે કે તે કાયદાની કલમ ૨૦ હેઠળ બાકી અરજીના સંદર્ભમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને બાદમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે સમીક્ષા અરજીમાં પસાર કરેલા આદેશમાં સ્પષ્ટતા કરી હતી કે યુએલસી કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ વિષયની વધારાની જમીનને સોંપવા સંબંધિત કોઈપણ ફરિયાદ, અરજદાર માટે યોગ્ય કાર્યવાહી કરવા માટે ખુલ્લી રહેશે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે હાલની રિટ પિટિશન વર્ષ ૧૯૯૨માં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે ૨૩.૦૪.૧૯૯૪ પર નક્કી કરવામાં આવી હતી, જેની સામે વર્તમાન લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ચાલુ રહી હતી, જેમાં પક્ષકારો દ્વારા પણ દલીલો દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેથી એવું ન કહી શકાય કે વિષય જમીનનો કબજો આપવાનો મુદ્દો નક્કી કરી શકાતો નથી. હરિ રામના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા અને આ સંબંધમાં કાયદાની સ્પષ્ટ ઘોષણાને ધ્યાનમાં રાખીને, ૧૯૯૨ના પંચનામા મુજબ પણ દુકાનો, ગોડાઉન અને આવા અન્ય બાંધકામોના સ્વરૂપમાં સંકોચનના અસ્તિત્વના વાસ્તવિક દૃશ્ય સાથે, તે સરળતાથી ધારી શકાય છે કે યુ. એલ. સી. યુ. એલ. સી. અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી દરમિયાન આ અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને બાકી હતી અને જમીનનો કબજો અરજદારો પાસે જ રહ્યો હતો. વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી સંજનવાલાએ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ની કલમ ૩ અને ૪ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે ભલે કાયદાની કલમ ૧૦ની પેટા કલમ

(૩) હેઠળ ખાલી જમીનનો કબજો આપવામાં આવ્યો હોય, પરંતુ આવી જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકાર અથવા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી કલમ ૩નો લાભ સત્તામંડળને ઉપલબ્ધ ન હોઈ શકે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે રદબાતલ કાયદો અમલમાં હોય, ત્યારે રિટ પિટિશન બાકી હતી અને રદબાતલ કાયદો, ૧૯૮૮ની કલમ ૪ હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશને લગતી તમામ કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થશે. અરજદારના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશનમાં દાખલ કરાયેલા વિવિધ સોગંદનામાઓનો ઉલ્લેખ કરીને વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર વેચાણ/બનાકઠનો કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને કોઈ પણ રીતે આવા કરારને યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૫ માં વ્યાખ્યાયિત જમીનનું હસ્તાંતરણ કહી શકાય નહીં.

૮.૧ વર્ષ ૧૯૮૨માં કથિત રીતે કબજો કરવામાં આવેલા આ કેસના તથ્યોમાં જમીનના અરજદાર/માલિક/ધારક/કબજાધારક તરફથી કોઈ સ્વીકૃતિ પ્રતિબિંબિત થતી નથી અને કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ કલ્પના કરવામાં આવી હતી તેમ કોઈ શાંતિપૂર્ણ કબજો સોંપવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી હરિ રામના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને વધુમાં બેદખલ કરવા માટે સ્વીકારવામાં આવે છે કે કલમ ૧૦ (૬) હેઠળ બળજબરીથી

કબજો લેવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી, જે અપીલને આધિન છે અને તે પછીના કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા હરિ રામના કેસમાં નિર્ધારિત અને અનુસરવામાં આવતા ગુણોત્તર દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવે છે. વિપિનચંદ્ર વાદિલાલ બવિશી [ઉપરોક્ત] અને તેથી આ અદાલત વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશને રદ કરીને અને રદ કરીને અપીલને મંજૂરી આપી શકે છે.

૯ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ અને રાજ્ય સત્તાવાળાઓ વતી વિદ્વાન સરકારી વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી હરીફ રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ બંને અપીલમાં સામેલ પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલની વિષય જમીનનો કબજો અપીલકર્તાઓ પાસે છે કે સરકારી સત્તાવાળાઓ પાસે હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને લાગુ પડે છે, જેમાં યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૩) અને (૫), (૬) અને નિરસન અધિનિયમ, ૧૯૯૯ની કલમ ૩ અને જનું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું હતું.

૯.૧ હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની પ્રશંસા કરવા માટે, પરિચ્છેદ ૨,૩ અને ૪ માં સમાવિષ્ટ નીચેની હકીકતો પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે:

“૨. અહીં પ્રતિવાદી હરિ રામે ૨૮.૯.૧૯૭૬ પર એક નિવેદન દાખલ કર્યું હતું, જેમાં તેમણે કાયદાની કલમ ૬ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદાની મર્યાદા કરતાં વધુ ખાલી જમીનની વિગતો આપી હતી. આ કાયદા હેઠળ સક્ષમ સત્તામંડળે જમીનનું સર્વેક્ષણ કર્યું હતું અને પ્રતિવાદીને ૧૩.૫.૧૯૮૧ પર કાયદાની કલમ ૮ (૩) હેઠળ ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટ આપવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ત્રીસ દિવસની અંદર ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટ પર વાંધો ઉઠાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. પ્રતિવાદી દ્વારા કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો અને તે જાણવા મળ્યું હતું કે તેની પાસે ૫૨,૫૧૩.૩૦ ચોરસ મીટરની વધારાની જમીન હતી. મીટર અને તે અસરનો આદેશ કાયદાની કલમ ૮ (૪) હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેની કાર્યવાહી તારીખ ૨૯.૬.૧૯૮૧.

૩. સક્ષમ સત્તામંડળે બાદમાં ટોચમર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૧) હેઠળ ૧૨.૬.૧૯૮૨ તારીખનું જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું, જે ૧૨.૬.૧૯૮૨ પર સરકારી રાજપત્રમાં પ્રતિવાદી દ્વારા રાખવામાં આવેલી ખાલી જમીનની વિગતો આપીને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ સક્ષમ સત્તામંડળે ૨૨.૧૧.૧૯૮૭ તારીખે એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું

હતું, જે તે જ તારીખે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જમીન ૧૨.૬.૧૯૮૨ થી સરકાર પાસે નિહિત હોવાનું માનવામાં આવશે, જે તમામ બોજોથી મુક્ત છે.૧૦.૬.૧૯૯૯ પર, સક્ષમ સત્તામંડળે તેના તારીખના ૧૦.૬.૧૯૯૯ ના પત્ર દ્વારા બંદોબસ્ત ચક્રબંદી અધિકારીને જાણ કરી હતી કે જાહેરનામા મુજબ જાહેર કરાયેલી વધારાની જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત છે.૧૯.૬.૧૯૯૯ પર, નિયત સત્તામંડળે કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ નોટિસ જારી કરી હતી, જેમાં પ્રતિવાદીને વધારાની જમીન તરીકે જાહેર કરાયેલી જમીનનો કબજો યોગ્ય રીતે અધિકૃત વ્યક્તિને સોંપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.તેનાથી નારાજ થઈને, પ્રતિવાદીએ કાયદાની કલમ ૩૩ હેઠળ વારાણસીના જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ ૧૯૯૯ની નં.૨૯ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કાયદાની કલમ ૮ (૪) હેઠળ આદેશ પસાર કરતા પહેલા, કાયદાની કલમ ૮ (૩) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ તેને કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી.અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને ૨૯.૦૬.૧૯૮૧ તારીખના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો, ૧૪.૧૨.૧૯૯૯ તારીખના ચુકાદા દ્વારા.

૪. ઉપરોક્ત આદેશથી નારાજ, યુ. પી. રાજ્ય, સક્ષમ અધિકારી દ્વારા, નાગરિક વિવિધતાને પસંદ કરે છે.ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬

હેઠળ અલ્લાબાદ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૨૦૦૦ની અરજી નંબર ૪૭૩૬૯ અને ઉચ્ચ અદાલતે વિવિધ દલીલોને વિસ્તૃત રીતે ધ્યાનમાં લીધા પછી એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) વધારાની જમીનનો ભૌતિક અને વાસ્તવિક કબજો લેવાની કલ્પના કરતી નથી, જેના માટે કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ કાર્યવાહીનું પાલન કરવું પડશે. હકીકતો પર પણ, ડિવિઝન બેન્ચને જિલ્લા ન્યાયાધીશના આદેશમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ મળ્યું ન હતું અને અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેની સામે આ અપીલને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે. ૨૦૦૦ની રિટ પિટિશન નં. ૪૭૩૬૯ ના ચુકાદાને પગલે, ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ઘણી રિટ અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેની સામે આ અદાલતમાં અપીલ પેન્ડિંગ છે.

૯.૨ ઉપરોક્ત હકીકતોના સંદર્ભમાં, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) માં સમાવિષ્ટ "ડીમ્ડ એક્ટિવિઝિશન" અને "ડીમ્ડ વેસ્ટિંગ" અભિવ્યક્તિ માત્ર કાયદેસર કબજો જ નહીં પણ વાસ્તવિક કબજો પણ લેશે. અન્ય બાબતોની સાથે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, જે કિસ્સાઓમાં જાહેરનામાના પ્રકાશનને કારણે કાયદેસર, વૈધાનિક રીતે અને કાયદામાં ધારણા દ્વારા કબજો લેવામાં આવ્યો હોય અને કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ ડીમિંગ કલોઝ અને કાનૂની

કલ્પનાને કારણે કબજો લેવામાં આવ્યો હોય તેવા કિસ્સાઓમાં, રીપીલ એક્ટની કલમ ૩ (૧) (એ) ની જરૂરિયાત સંતોષવામાં આવશે અને સરકાર દ્વારા આ રીતે નિહિત અને કબજો કરાયેલી જમીન રાજ્ય સરકારની માલિકી અને કબજામાં અકબંધ રહેશે.ઉપરોક્ત રજૂઆતોને પ્રતિવાદીઓ-જમીન માલિકના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો.કલમ ૧૦ને સંપૂર્ણ રીતે ધ્યાનમાં લીધા પછી, યુએલસી અધિનિયમ, રિપીલ એક્ટ, ૧૯૮૮ની કલમ ૩ અને જના ઉદ્દેશ અને કારણોનું નિવેદન અને વિદેશી અદાલતોના વિવિધ નિર્ણયો અને કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ કાનૂની કલ્પનાને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને શબ્દકોશ અને "વેસ્ટ" અથવા "વેસ્ટિંગ" ના કાનૂની અર્થનો આશરો લીધા પછી, સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૩૦માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૩૦. એ નોંધવું જોઈએ કે ખાલી જમીન વાસ્તવમાં હસ્તગત કરવામાં આવતી નથી પરંતુ હસ્તગત કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે, જેમાં વસ્તુઓ જે નથી તે માનવામાં આવે છે.તેથી, જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સંકેત ન હોય ત્યાં સુધી સંપાદન કબજો લેતું નથી.તે સામાન્ય કાયદો છે કે ડીમિંગ જોગવાઈનો અર્થઘટન કરતી વખતે, કાયદાકીય હેતુને ધ્યાનમાં રાખવો જરૂરી છે.આ કાયદાનો હેતુ ખાલી જમીન પર ટોચમર્યાદાની મર્યાદાથી વધુ જમીનના સંપાદન માટે ટોચમર્યાદા લાદવાનો છે, જેથી આવી જમીન પર બાંધકામનું નિયમન થાય, જેથી

શહેરી જમીન થોડા લોકોના હાથમાં સાંદ્રતા અટકાવી શકાય, જેથી સમાન વહેંચણી લાવી શકાય.તે ઉદ્દેશ હાંસલ કરવા માટે, સંપાદન અને વેસ્ટિંગ માટે વિવિધ પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવું પડશે.જ્યારે આપણે ઉપરોક્ત સેટિંગમાં તે શબ્દો અને કલમ ૧૦ ની પેટા કલમો (૫) અને (૬) જેવી અનુસરવાની જોગવાઈઓ પર નજર કરીએ છીએ, ત્યારે 'હસ્તગત' અને 'નિહિત' શબ્દોનો અર્થ અને સામગ્રી અલગ હોય છે.કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ, જે નિહિત છે તે એક કરતાં વધુ કારણોસર કાયદેસર કબજો નથી, કારણ કે આપણે વૈધાનિક પૂર્વધારણા પર અભિવ્યક્તિનું પરીક્ષણ કરી રહ્યા છીએ અને આવી પૂર્વધારણાને કાયદાકીય ઉદ્દેશ પ્રાપ્ત કરવા માટે જરૂરી હદ સુધી જ ચલાવી શકાય છે.

૯.૩ આમ, સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ નિહિત થવાનો અર્થ એ છે કે સ્વેચ્છાએ આત્મસમર્પણ કરતી અથવા કબજો પહોંચાડતી વ્યક્તિના માર્ગમાં કંઈપણ અવરોધરૂપ નથી, તેમ છતાં કબજો નહીં.પેરા ૩૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે 'વર્તમાન કેસ' નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને કેસની હકીકતોમાં જાણવા મળ્યું હતું કે નિહિત સંપત્તિમાં દરેક હિતમાં લે છે, જેમાં કાયદેસરનો કબજો સામેલ છે અને વાસ્તવિક કબજો નહીં.પરંતુ તે કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ સ્વેચ્છાએ આત્મસમર્પણ કરવા અને કબજો પહોંચાડવા માટે હંમેશા વ્યક્તિ માટે ખુલ્લું છે.

૯.૪ સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૩૪,૩૫ અને ૩૬માં કલમ ૧૦ની પેટા-કલમો (૫) અને (૬) ની શાંતિપૂર્ણ વિસ્થાપન અને બળજબરીથી બેદખલ શીર્ષક હેઠળ વધુ તપાસ અને અર્થઘટન કર્યું હતું અને ચુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૩૫ હેઠળ ઉત્તર પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ૧૯૮૩ના નિર્દેશોમાં નિર્ધારિત ટોચમર્યાદાની મર્યાદાથી વધુ ખાલી જમીનનો કબજો લેવાની પ્રક્રિયા વિશેના નિર્દેશો આપ્યા હતા. સગવડતા માટે, પરિચ્છેદ ૩૪,૩૫ અને ૩૬ નીચે મુજબ વાંચે છે:

“શાંતિપૂર્ણ વિસ્થાપન

૩૪. કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૫), પ્રથમ વખત "કબજો" ની વાત કરે છે જે કહે છે કે જ્યાં કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ કોઈ જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત છે, ત્યાં સક્ષમ અધિકારી લેખિત નોટિસ દ્વારા, કોઈપણ વ્યક્તિને, જેનો કબજો હોઈ શકે છે, રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને શરણાગતિ અથવા કબજો ટ્રાન્સફર કરવાનો આદેશ આપી શકે છે.

૩૫. જો પેટા કલમ હેઠળની બે જોગવાઈઓ દ્વારા વાસ્તવિક કબજો પહેલેથી જ રાજ્ય સરકારને સોંપી દેવામાં આવ્યો હોય (૩) કલમ ૧૦

માં, કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ "જ્યાં કોઈ જમીન નિહિત છે" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર નથી. પેટા કલમ (૩) હેઠળ કબજો કલમ ૧૦માં સોંપવો અથવા તેનું હસ્તાંતરણ કરવું સ્વૈચ્છિક હોઈ શકે છે જેથી વ્યક્તિને કાયદાની કલમ ૧૧ હેઠળ આપવામાં આવેલ વળતર વહેલું મળી શકે. એકવાર સ્વૈચ્છિક શરણાગતિ અથવા કબજાની ડિલિવરી ન થાય, ત્યારે જરૂરી છે કે રાજ્ય સરકારે શરણાગતિ અથવા કબજો પહોંચાડવા માટે કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ લેખિત નોટિસ જારી કરવી પડશે. કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૫) આત્મસમર્પણ અને કબજો શાંતિપૂર્ણ રીતે પહોંચાડવાની પરિસ્થિતિની કલ્પના કરે છે, જ્યારે કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૬) બળજબરીથી કબજો છીનવી લેવાની પરિસ્થિતિની કલ્પના કરે છે.

બળજબરીથી વિસ્થાપન

૩૬. આ કાયદો બળજબરીથી કબજો હટાવવાની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ ત્યારે જ જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ કોઈ હુકમનું પાલન કરવાનો ઇનકાર કરે અથવા નિષ્ફળ જાય. કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૬) ફરીથી "કબજો" ની વાત કરે છે જે કહે છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિ પેટા કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલા આદેશનું પાલન કરવાનો ઇનકાર કરે છે અથવા નિષ્ફળ જાય છે, તો સક્ષમ અધિકારી

રાજ્ય સરકારને આપવા માટે ખાલી જમીનનો કબજો લઈ શકે છે અને તે હેતુ માટે, જરૂરી બળનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.પેટા કલમ (૬), તેથી, પેટા કલમ (૫) હેઠળ આદેશનો ઇનકાર કરતી અથવા તેનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જતી વ્યક્તિની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લે છે, જે ઘટનામાં સક્ષમ અધિકારી બળનો ઉપયોગ કરીને કબજો લઈ શકે છે.તેથી, જમીનનો બળજબરીપૂર્વક નિકાલ માત્ર એવી પરિસ્થિતિમાં કરવામાં આવી રહ્યો છે જે પેટા કલમ (૬) હેઠળ આવે છે અને કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ નહીં.તેથી પેટા કલમ (૫) અને (૬), બંને પરિસ્થિતિઓનું ધ્યાન રાખે છે, એટલે કે "શાંતિપૂર્ણ કબજો" નોટિસ આપીને કબજો લેવો અને કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ આત્મસમર્પણ કરવામાં અથવા કબજો આપવામાં નિષ્ફળતા પર, પછી કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૬) હેઠળ "બળજબરીથી કબજો" કરવો.

૯.૫ ઉત્તર પ્રદેશ સરકારના નિર્દેશો, ૧૯૮૩માં ટોચમર્યાદાની મર્યાદાથી વધુ ખાલી જમીનનો કબજો લેવા, જાળવવા માટેનું રજિસ્ટર અને યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) અને (૫) હેઠળ નોટિસ જારી કરવા માટે વિસ્તૃત પ્રક્રિયા પૂરી પાડવામાં આવી હતી. ૧૯૮૩ના પેરા ૩૯માં ઉપરોક્ત નિર્દેશોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૩૯. ઉપરોક્ત નિર્દેશો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટા કલમ (૩) માત્ર કાયદેસરનો કબજો લે છે અને વાસ્તવિક કબજો નથી લેતો, તેથી જો જમીનનો માલિક કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ સ્વેચ્છાએ કબજો સરન્ડર કરતો નથી, અથવા કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ નોટિસ આપ્યા પછી કબજો સરન્ડર કરતો નથી અથવા પહોંચાડતો નથી અથવા બળનો ઉપયોગ કરીને કબજો છીનવી લેતો નથી, તો એવું ન કહી શકાય કે રાજ્ય સરકારે ખાલી જમીનનો કબજો લીધો છે.

૯.૬ ત્યારબાદ, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ની કલમ ૩ની અસરની તપાસ કેસની વાસ્તવિક સ્થિતિ અને રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ના ઉદ્દેશો અને કારણોના સંદર્ભમાં કરવામાં આવી હતી અને પેરા ૪૧ અને ૪૨માં તેને નીચે મુજબ ગણવામાં આવે છે:

“૨૬ કરવાના કાયદાની અસર

૪૧.ચાલો હવે કાયદાની કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) પર ૧૯૯૯ના રીપીલ એક્ટ ૧૫ની કલમ ૩ની અસરની તપાસ કરીએ. રિપીલ એક્ટ ૧૯૯૯ એ ૧૯૭૬ ના એક્ટ ૩૩ ને સ્પષ્ટપણે રદ કર્યો છે.આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં ૨૬ કરવાના કાયદાનો ઉદ્દેશ અને કારણોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.જોકે, રિપીલ એક્ટમાં બચતની કલમ જાળવી

રાખવામાં આવી છે.અધિકાર હસ્તગત કરવામાં આવ્યો છે કે નહીં અથવા તેને રદ કરવામાં આવે તે પહેલાં કાયદા હેઠળ જવાબદારી લેવામાં આવી છે કે કેમ તે પ્રશ્ન દરેક કિસ્સામાં કાયદાના નિર્માણ અને ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.

[ભાર મૂકવામાં આવે છે]

જરૂર. કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ માત્ર જમીનને સોંપવાથી રાજ્ય સરકારને ખાલી જમીનનો વાસ્તવિક કબજો મેળવવાનો કોઈ અધિકાર નહીં મળે, સિવાય કે ૧૮.૩.૧૯૯૯ પહેલાં ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સમર્પણ કરવામાં આવ્યું હોય.રાજ્યએ એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૫) હેઠળ ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સમર્પણ અથવા સમર્પણ અને શાંતિપૂર્ણ કબજો પહોંચાડવો અથવા કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૬) હેઠળ બળજબરીથી નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.તેમાંથી કોઈ પણ પરિસ્થિતિ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળતા પર, જમીન માલિક અથવા ધારક નિરસન અધિનિયમની કલમ ૩ ના લાભનો દાવો કરી શકે છે. આ અપીલમાં રાજ્ય સરકાર તેમાંથી કોઈ પણ પરિસ્થિતિને સ્થાપિત કરી શકી ન હતી અને તેથી ઉચ્ચ અદાલત એવું માનવા માટે યોગ્ય છે કે પ્રતિવાદી નિરસન અધિનિયમની કલમ ૩ નો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૯.૭ આમ, હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ નબળાઈ ન મળતાં, જે પડકાર હેઠળ હતો, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બવિશી [ઉપરોક્ત], ગજાનન કમલ્યા પાટિલ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત નિર્દેશને અનુસરવામાં આવે છે. વધુમાં, આ અદાલતની ખંડપીઠે ગોરધનભાઈ મોતીભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ સક્ષમ અધિકારી અને નાયબ ન્યાયાધીશના કેસમાં ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો. કલેક્ટરે ૨૦૧૬ (૦) એ. આઈ. જે. ઈ. એલ. એચ. સી. ૨૩૫૭૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

૯.૮ અમે હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા સાથે આદરપૂર્વક સંમત છીએ, જેમાં એવું સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દરેક કેસમાં તેને રદ કરવામાં આવે તે પહેલાં કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યો છે કે કાયદા હેઠળ જવાબદારી લેવામાં આવી છે કે કેમ તે પ્રશ્ન કાયદાના નિર્માણ અને ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.

૯.૯ ગજાનન કમલ્યા પાટીલ [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલત એ હકીકત પર વિચારણા કરી રહી હતી કે સક્ષમ સત્તામંડળે ખરેખર વધારાની જમીનનો કબજો લીધો ન હતો અને અપીલકર્તાએ નિરસન અધિનિયમ, ૧૯૯૯

અમલમાં આવે તે પહેલાં સ્પેરછાએ કબજો સોંપ્યો ન હતો અને તે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી અને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના તથ્યોમાં નિર્ધારિત કાયદો ખાસ કરીને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ થશે કે તે બતાવવા માટે કંઈ નથી કે અપીલકર્તાઓ પાસેથી વાસ્તવિક કબજો લેવામાં આવ્યો છે. મુંબઈ મેટ્રોપોલિટન રિજન ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી [એમએમઆરડીએ] ની તરફેણમાં કબજાની રસીદ.

૯.૧૦ વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બાવિશી [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલત વિચિત્ર તથ્યો પર વિચાર કરી રહી હતી કે પ્રતિવાદી અધિકારીઓના જણાવ્યા અનુસાર, પ્લોટ નં.૧૬ થી ૨૩ અને પ્લોટ નં.૩૬ થી ૪૩ સિવાયની જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો અને ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી વિશેષ દીવાની અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.જો કે, કલમ ૧૦ (૧), ૧૦ (૨), ૧૦ (૩) અને ૧૦ (૫) હેઠળ પ્લોટ નં.૩૬ થી ૪૩ ના સંદર્ભમાં જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું ન હતું કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તે પ્લોટનો કબજો લેવામાં આવ્યો ન હતો અને પ્લોટ નં.૧ થી ૧૬ નો કબજો માત્ર લેવામાં આવ્યો હતો અને સક્ષમ અધિકારીએ પત્રમાં ઉલ્લેખ કરીને જરૂરી શુદ્ધિપત્ર પ્રકાશિત કરવા માટે સરકારની મંજૂરી માંગી હતી કે પ્લોટ નં.૩૬ થી ૪૩ બતાવવા માટે મંજૂરી જરૂરી છે, જેનો અગાઉ જાહેરનામામાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો.સર્વોચ્ચ

અદાલતને જાણવા મળ્યું હતું કે રાજ્ય દ્વારા એવી કોઈ નોટિસ રજૂ કરવામાં આવી નથી કે જે દર્શાવે છે કે અપીલકર્તાઓને આત્મસમર્પણ કરવા અથવા પ્લોટનો કબજો જડને પહોંચાડવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓને ક્યારેય નકારવામાં આવ્યા હતા અથવા કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી કોઈપણ નોટિસનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. આમ, હરિ રામ [સુપ્રા] ના કેસ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૯.૧૧ ગોરધનભાઈ પટેલ [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં, આ અદાલતની ખંડપીઠે રિટ પિટિશનના પેરા ૧૩માં કરવામાં આવેલી વિનંતીના સંદર્ભમાં કેસની વિવિધ હકીકતો પર વિચાર કર્યા પછી, પેરા ૨૪માં જાણવા મળ્યું હતું કે ખરેખર કબજો લેવામાં આવ્યો છે કે નહીં તે અંગેનો વિવાદિત પ્રશ્ન હકીકતનો વિવાદિત પ્રશ્ન છે અને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી અદાલત તેના પર કોઈ પણ નિષ્કર્ષને એક રીતે અથવા બીજી રીતે પ્રસ્તુત કરશે નહીં. જો કે, રેકૉર્ડ પરના તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા, હરિ રામ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં નિર્ધારિત કાયદો લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.

૯.૧૨ ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પ્રવીણકુમાર આર. પટેલ [૨૦૧૬ (૦) એ. આઈ. જે. ઈ. એલ. એચ. સી. ૨૩૫૮૪૬] ના કિસ્સામાં મૂળભૂત મુદ્દો યુ. એલ. સી.

અધિનિયમની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું હતો અને બાદમાં આ જાહેરનામું રદ કરવામાં આવ્યું હતું.જો કે, સક્ષમ અધિકારી દ્વારા ભલામણ કરાયેલ રદ કરવાની ભલામણ સરકારી પ્રેસ દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ ન હતી અને તેથી, તે સરકારી રાજપત્રમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી ન હતી.હકીકતો અને સંજોગો હેઠળ એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે સરકારી રાજપત્રમાં રદ કરવાની સૂચના જાહેર ન કરવાથી સરકારની તરફેણમાં કોઈ અધિકાર પેદા થશે નહીં.આ ઉપરાંત, આ અદાલત દ્વારા અગાઉ આ જ વિષયમાં પસાર કરાયેલા આદેશોની શ્રેણીમાં બહાર આવ્યું હતું કે કબજો જમીનના માલિક પાસે જ રહ્યો હતો.તેથી ઉપરોક્ત ચુકાદો આ કેસની હકીકતોમાં લાગુ પડતો નથી.

૯.૧૩ ઉપરોક્ત વિરુદ્ધ, અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ અને ભાસ્કર જ્યોતિ શર્મા [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં વિદ્વાન સરકારી વકીલ દ્વારા મૂકવામાં આવેલી નિર્ભરતા, સરકારી વકીલ દ્વારા આ કેસમાં હકીકતોના તફાવત વિશે ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો જેમાં હરિ રામ [ઉપરોક્ત] અલગ હતો, બંને અપીલની વિષય ભૂમિ પર લાગુ કરી શકાય છે.પેરાગ્રાફ ૧૧ અને ૧૨માં ભાસ્કર જ્યોતિ શર્માના કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુ. એલ. સી. અધિનિયમની પેટા કલમ (૩) અને (૫) માં પોતાને પુનઃસ્થાપિત કરી હતી અને સુવિધા માટે પેરાગ્રાફ ૧૧ અને ૧૨માં આવી ચર્ચા અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે:

“૧૧. રીપીલ એક્ટની કલમ ૩ જણાવે છે કે કલમ ૧૦ ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ કોઈ પણ ખાલી જમીનનો કબજો એ શરતને આધિન છે કે તેનો કબજો સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે.કલમ ૩ (ઉપરોક્ત) માં વપરાયેલ "કબજો" શબ્દનો અર્થ વધારાની જમીનનો "વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો" થાય છે અને કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) ની દ્રષ્ટિએ વધારાની જમીનનો કબજો જ નહીં. જોકે, પ્રશ્ન એ છે કે શું વિવાદગ્રસ્ત જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો આ કેસમાં સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા તે વતી અધિકૃત અધિકારી દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે.અપીલકર્તાનો કેસ એ છે કે જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ૭ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ એકતરફી રીતે અને અગાઉના જમીન માલિકને નોટિસ આપ્યા વિના લેવામાં આવ્યો હતો.તે દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે, જે હકીકતના ગંભીર વિવાદિત પ્રશ્નને જન્મ આપે છે, જે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા તેના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને સંતોષકારક નિર્ણય માટે જવાબદાર ન પણ હોઈ શકે.પરંતુ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની કાર્યવાહીમાં પણ આવા કોઈ નિર્ધારણ શક્ય છે એમ ધારીને, તપાસની જરૂર એ છે કે શું

કલમ ૧૦ (૫) ની દ્રષ્ટિએ જમીન માલિકોને નોટિસ જારી કરવામાં સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીની નિષ્ફળતાનો અર્થ એ થશે કે આવા હસ્તાંતરણ એ કાયદાની નજરમાં કોઈ કબજો નથી અને તેથી નિરસન અધિનિયમની કલમ ૩ ને આકર્ષવા માટે અપૂરતું છે. આ પ્રશ્નનો આપણો જવાબ નકારાત્મક છે.અમે એવું એટલા માટે કહીએ છીએ કારણ કે સામાન્ય રીતે વ્યવસાયમાં રહેલા વ્યક્તિ પાસેથી વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ત્યારે જ લઈ શકાય છે જ્યારે તેને કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ રાજ્ય સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીને આવો કબજો સોંપવાની નોટિસ જારી કરવામાં આવે.તે પ્રક્રિયામાં પૂરતી સમજણ છે કારણ કે કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને હાંકી કાઢવા માટે બળનો ઉપયોગ કરવાની જરૂરિયાત સામાન્ય રીતે ત્યારે જ ઊભી થવી જોઈએ જ્યારે સંબંધિત વ્યક્તિ સહકાર આપવાનો અને આત્મસમર્પણ કરવાનો અથવા પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો આપવાનો ઇનકાર કરે.તે કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) અને ૧૦ (૬) પાછળનો તર્ક છે. પરંતુ જો કોઈ પણ કારણોસર સક્ષમ અધિકારી અથવા સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી સ્વૈચ્છિક આત્મસમર્પણ અથવા માંગ પર આવા કબજાની ડિલિવરીની શક્યતા શોધ્યા વિના પણ અગાઉના માલિકને બળજબરીથી બેદખલ કરવાનો આશરો લે તો શું સ્થિતિ હશે.શું બળનો આ પ્રકારનો ઉપયોગ વિસ્થાપનને જ દૂષિત કરી શકે છે અથવા

તે માત્ર એક અનિયમિતતા સમાન હશે જે પીડિત માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ માટે પુનઃસ્થાપનની માંગ કરવા માટે કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું કરશે, જેને નોટિસ જારી કર્યા પછી ફરીથી બેદખલ કરવામાં આવશે.આ એ પાસું છે જેણે આપણને અમુક હદ સુધી પરેશાન કર્યા છે.ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે કથિત બેદખલ પહેલાં કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. એમ ધારીએ તો તેનો અર્થ એ થશે કે ૭મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ જ્યારે અગાઉના માલિકને જમીનમાંથી હાંકી કાઢવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તે કલમ ૧૦ (૫) ના આધારે ફરિયાદ કરી શક્યો હોત અને તેને કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવાની માંગ પણ કરી શક્યો હોત, પછી ભલે તે આવી પુનઃસ્થાપના પર ફરી એકવાર કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) અને ૧૦ (૬) હેઠળ તેનો કબજો પહોંચાડવામાં અથવા સમર્પણ કરવામાં નિષ્ફળ રહેવા પર તેને હાંકી કાઢવા માટે જવાબદાર રહેશે.તેથી વાસ્તવિકતામાં જ્યાં સુધી જમીનની ઓળખ અથવા તેની સરહદો અથવા સમાન પ્રકૃતિના કોઈ અન્ય સંજોગો જે બાબતના મૂળ સુધી જતા હોય અને તેથી ચુકાદાની જરૂર હોય, ત્યાં સુધી જે વ્યક્તિએ કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ વધારાની જમીન જાહેર થવાને કારણે તેની જમીન ગુમાવી દીધી હોય, તે કલમ ૧૦ (૫) ના ઉદ્ધંધન માટે આંદોલનને યોગ્ય માનશે નહીં કારણ કે તે સારી રીતે સમજી શકે છે કે જ્યારે કોર્ટ તેની દલીલને સમર્થન આપી

શકે છે કે પ્રક્રિયા સૂચવ્યા મુજબ અનુસરવી જોઈએ, ત્યારે તે હજુ પણ તેના માટે જાળવી રાખવા માટે પૂરતું નથી. સત્તાવાળાઓ માટેની જમીન બીજા જ દિવસે કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ માત્ર નોટિસ આપીને તેને તેમાંથી દૂર કરી શકે છે.તે દ્રષ્ટિએ, કોઈપણ માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ માટે કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ તેને કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી તે આધાર પર તેના નિકાલમાં દોષ શોધવો એ એક શૈક્ષણિક ક્ષમ્યતા હશે.

૧૨. આ મુદ્દાને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી પણ જોઈ શકાય છે.ધારો કે કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ ફરિયાદ કરી શકે છે, ભલે અંતિમ વિશ્લેષણમાં ઘણો ફાયદો થયો હોય, તો પ્રશ્ન એ છે કે શું આવી ફરિયાદ કલમ ૧૦ (૫) ના કથિત ઉલ્લંઘન પછી લાંબા સમય સુધી કરી શકાય છે.જો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ૭મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ અગાઉની જમીનના માલિક પાસેથી લેવામાં આવ્યો હતો, જેમ કે વર્તમાન કેસમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે, તો કલમ ૧૦ (૫) પર આધારિત કોઈપણ ફરિયાદ આવા કબજાના વાજબી સમયની અંદર કરવામાં આવી હોવી જોઈએ.જો માલિકે આમ ન કર્યું હોત, તો બળજબરીથી કબજો મેળવવો એ સમય જતાં કાયદેસરતા પ્રાપ્ત કરશે.આવી કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિએ કાયદાની કલમ ૧૦ (૫)

હેઠળ તેનો અધિકાર માફ કર્યો હોવાનું માનવું જોઈએ. અમારા મતે, અન્ય કોઈ પણ ઢ્રષ્ટિકોણ વાદીને ફરિયાદ કરવા માટે લાઈસન્સ આપશે, એટલા માટે નહીં કે તેણે કોઈ વાસ્તવિક પૂર્વગ્રહ સહન કર્યો છે જેનું નિવારણ કરવાની જરૂર છે, પરંતુ માત્ર એટલા માટે કે નિરસન અધિનિયમના આકસ્મિક સંજોગોએ તેને તેના નિકાલ અંગેનો મુદ્દો ઉઠાવવા માટે લલચાવ્યો હતો જે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું ઉદ્ધંધન છે.

[ભાર મૂકવામાં આવે છે]

૯.૧૪ ઉપરોક્ત કેસમાં, ગુજરાત રાજ્ય અને એ. એન. આર. વિ. ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો બીજો નિર્ણય. જ્ઞાનબા દિલાવરસિંહ જાડેજા [(૨૦૧૩) ૧૧ એસ. સી. સી. ૪૮૬] પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, સર્વોચ્ચ અદાલત અનુસાર, જોકે, પ્રશ્ન એ છે કે શું વિવાદગ્રસ્ત જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા તે પતી અધિકૃત અધિકારી દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે. અપીલકર્તાનો કેસ એ છે કે જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો એકપક્ષીય રીતે અને અગાઉના જમીન માલિકને નોટિસ આપ્યા વિના ૦૭.૧૨.૧૯૯૧ પર લેવામાં આવ્યો હતો. તે દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે, જે હકીકતના ગંભીર વિવાદિત પ્રશ્નને જન્મ આપે છે, જે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા તેના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને સંતોષકારક નિર્ણય માટે જવાબદાર ન પણ હોઈ શકે. પરંતુ

બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની કાર્યવાહીમાં પણ આવા કોઈ નિર્ધારણ શક્ય છે એમ ધારીને, તપાસની જરૂર એ છે કે શું કલમ ૧૦ (૫) ની દ્રષ્ટિએ જમીન માલિકોને નોટિસ જારી કરવામાં સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીની નિષ્ફળતાનો અર્થ એ થશે કે આવા કબજો એ કાયદાની નજરમાં કોઈ કબજો નથી અને તેથી કલમ ૩ ને રદ કરવા માટે અપૂરતો છે. આ પ્રશ્નનો આપણો જવાબ નકારાત્મક છે.અમે એવું એટલા માટે કહીએ છીએ કારણ કે સામાન્ય રીતે વ્યવસાયમાં રહેલા વ્યક્તિ પાસેથી વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ત્યારે જ લઈ શકાય છે જ્યારે તેને કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ રાજ્ય સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીને આવો કબજો સોંપવાની નોટિસ જારી કરવામાં આવે.તે પ્રક્રિયામાં પૂરતી સમજણ છે કારણ કે કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને હાંકી કાઢવા માટે બળનો ઉપયોગ કરવાની જરૂરિયાત સામાન્ય રીતે ત્યારે જ ઊભી થવી જોઈએ જ્યારે સંબંધિત વ્યક્તિ સહકાર આપવાનો અને આત્મસમર્પણ કરવાનો અથવા પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો આપવાનો ઇનકાર કરે.

૯.૧૫ સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિસ્થિતિને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી નિહાળી હતી કે જ્યારે કબજો ધરાવતી વ્યક્તિ કલમ ૧૦ (૫) ના કથિત ઉલ્લંઘન પછી લાંબા સમય સુધી ફરિયાદ કરે છે, ત્યારે આવી ફરિયાદ આવા નિકાલના વાજબી સમયની અંદર થવી જોઈએ.જો માલિકે આમ ન કર્યું હોત, તો બળજબરીથી કબજો મેળવવામાં આવતો સમયના સંપૂર્ણ વિરામ દ્વારા કાયદેસરતા.આવી કોઈ પણ

પરિસ્થિતિમાં માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિએ કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ તેનો અધિકાર માફ કર્યો હોવાનું માનવું આવશ્યક છે. અમારા મતે, અન્ય કોઈ પણ ઢ્રષ્ટિકોણ વાદીને ફરિયાદ કરવા માટે લાઈસન્સ આપશે, એટલા માટે નહીં કે તેણે કોઈ વાસ્તવિક પૂર્વગ્રહ સહન કર્યો છે જેનું નિવારણ કરવાની જરૂર છે, પરંતુ માત્ર એટલા માટે કે નિરસન અધિનિયમના આકસ્મિક સંજોગોએ તેને તેના નિકાલ અંગેનો મુદ્દો ઉઠાવવા માટે લલચાવ્યો હતો જે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું ઉદ્ધંધન કરે છે.

૯.૧૬ કે બોમ્બેની ઉચ્ચ અદાલતે છગનલાલ ખિમજી એન્ડ કંપની લિમિટેડના કેસમાં વિ.મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય. [૨૦૧૨ની રિટ પિટિશન નં.૫૯૮ એ ૨૭.૧૦.૨૦૧૬ પર નિર્ણય લીધો] મુંબઈ શહેરમાં બિલ્ડરો અને વિકાસકર્તાઓના કહેવા પર યુ. એલ. સી. અધિનિયમના આધારે રાજ્યમાં પહેલેથી જ નિહિત વધારાની ખાલી જમીનોની રિટ પિટિશનને રદ કરવા પર આધાર રાખીને અને રદ કરવાનો કાયદો અમલમાં આવે તે પહેલાં રાજ્ય દ્વારા કાયદેસર અને માન્ય રીતે કબજો લેવામાં આવ્યો હોવા છતાં, એવી જમીન કબજો હોવાનો દાવો કરનારાઓના માલિકને પરત કરી શકાતી નથી.ઉપરોક્ત કેસમાં પણ, બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત ૧૩ થી ૧૭ ટાંકીને ભાસ્કર જ્યોતિ શર્માના કેસમાં ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

“૧૩. અપીલકર્તાનો કેસ એ છે કે જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ૭૧૨૧૯૯૧ના રોજ એકતરફી રીતે અને અગાઉના જમીન માલિકને નોટિસ આપ્યા વિના લેવામાં આવ્યો હતો.તે દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે, જે હકીકતના ગંભીર વિવાદિત પ્રશ્નને જન્મ આપે છે, જે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા તેના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને સંતોષકારક નિર્ણય માટે જવાબદાર ન પણ હોઈ શકે.પરંતુ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની કાર્યવાહીમાં પણ આવા કોઈ નિર્ધારણ શક્ય છે એમ ધારીને, તપાસની જરૂર એ છે કે શું કલમ ૧૦ (૫) ની દ્રષ્ટિએ જમીન માલિકોને નોટિસ જારી કરવામાં સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીની નિષ્ફળતાનો અર્થ એ થશે કે આવા હસ્તાંતરણ એ કાયદાની નજરમાં કોઈ કબજો નથી અને તેથી નિરસન અધિનિયમની કલમ ૩ ને આકર્ષવા માટે અપૂરતું છે. આ પ્રશ્નનો આપણો જવાબ નકારાત્મક છે.

૧૪. અમે એવું એટલા માટે કહીએ છીએ કારણ કે સામાન્ય રીતે વ્યવસાયમાં રહેલા વ્યક્તિ પાસેથી વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ત્યારે જ લઈ શકાય છે જ્યારે તેને કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ રાજ્ય સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી અથવા સક્ષમ અધિકારીને આવો કબજો સોંપવાની નોટિસ જારી કરવામાં આવે.તે પ્રક્રિયામાં પૂરતી સમજણ છે કારણ કે

કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને હાંકી કાઢવા માટે બળનો ઉપયોગ કરવાની જરૂરિયાત સામાન્ય રીતે ત્યારે જ ઊભી થવી જોઈએ જ્યારે સંબંધિત વ્યક્તિ સહકાર આપવાનો અને આત્મસમર્પણ કરવાનો અથવા પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો આપવાનો ઇનકાર કરે.તે કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) અને ૧૦ (૬) પાછળનો તર્ક છે. પરંતુ જો કોઈ પણ કારણોસર સક્ષમ અધિકારી અથવા સરકાર અથવા અધિકૃત અધિકારી સ્વૈચ્છિક આત્મસમર્પણ અથવા માંગ પર આવા કબજાની ડિલિવરીની શક્યતા શોધ્યા વિના પણ અગાઉના માલિકને બળજબરીથી બેદખલ કરવાનો આશરો લે તો શું સ્થિતિ હશે.શું બળનો આ પ્રકારનો ઉપયોગ વિસ્થાપનને જ દૂષિત કરી શકે છે અથવા તે માત્ર એક અનિયમિતતા સમાન હશે જે પીડિત માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ માટે પુનઃસ્થાપનની માંગ કરવા માટે કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું કરશે, જેને નોટિસ જારી કર્યા પછી ફરીથી બેદખલ કરવામાં આવશે.આ એ પાસું છે જેણે આપણને અમુક હદ સુધી પરેશાન કર્યા છે.

૧૫. ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે કથિત બેદખલ પહેલાં કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. એમ ધારીએ તો તેનો અર્થ એ થશે કે ૭મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ જ્યારે અગાઉના માલિકને જમીનમાંથી હાંકી કાઢવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તે

કલમ ૧૦ (૫) ના આધારે ફરિયાદ કરી શક્યો હોત અને તેને કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવાની માંગ પણ કરી શક્યો હોત, પછી ભલે તે આવી પુનઃસ્થાપના પર ફરી એકવાર કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) અને ૧૦ (૬) હેઠળ તેનો કબજો પહોંચાડવામાં અથવા સમર્પણ કરવામાં નિષ્ફળ રહેવા પર તેને હાંકી કાઢવા માટે જવાબદાર રહેશે.તેથી વાસ્તવિકતામાં જ્યાં સુધી જમીનની ઓળખ અથવા તેની સરહદો અથવા સમાન પ્રકૃતિના કોઈ અન્ય સંજોગો જે બાબતના મૂળ સુધી જતા હોય અને તેથી ચુકાદાની જરૂર હોય, ત્યાં સુધી જે વ્યક્તિએ કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ વધારાની જમીન જાહેર થવાને કારણે તેની જમીન ગુમાવી દીધી હોય, તે કલમ ૧૦ (૫) ના ઉલ્લંઘન માટે આંદોલનને યોગ્ય માનશે નહીં કારણ કે તે સારી રીતે સમજી શકે છે કે જ્યારે કોર્ટ તેની દલીલને સમર્થન આપી શકે છે કે પ્રક્રિયા સૂચવ્યા મુજબ અનુસરવી જોઈએ, ત્યારે તે હજુ પણ તેના માટે જાળવી રાખવા માટે પૂરતું નથી. સત્તાવાળાઓ માટેની જમીન બીજા જ દિવસે કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ માત્ર નોટિસ આપીને તેને તેમાંથી દૂર કરી શકે છે.તે દ્રષ્ટિએ, કોઈપણ માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ માટે કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ તેને કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી તે આધાર પર તેના નિકાલમાં દોષ શોધવો એ એક શૈક્ષણિક ક્વાયત હશે.

૧૬. આ મુદ્દાને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી પણ જોઈ શકાય છે.ધારો કે કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ ફરિયાદ કરી શકે છે, ભલે અંતિમ વિશ્લેષણમાં ઘણો ફાયદો થયો હોય, તો પ્રશ્ન એ છે કે શું આવી ફરિયાદ કલમ ૧૦ (૫) ના કથિત ઉદ્ધંધન પછી લાંબા સમય સુધી કરી શકાય છે.જો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ૭મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ અગાઉની જમીનના માલિક પાસેથી લેવામાં આવ્યો હતો, જેમ કે વર્તમાન કેસમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે, તો કલમ ૧૦ (૫) પર આધારિત કોઈપણ ફરિયાદ આવા કબજાના વાજબી સમયની અંદર કરવામાં આવી હોવી જોઈએ.જો માલિકે આમ ન કર્યું હોત, તો બળજબરીથી કબજો મેળવવો એ સમય જતાં કાયદેસરતા પ્રાપ્ત કરશે.આવી કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં માલિક અથવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિએ કાયદાની કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ તેનો અધિકાર માફ કર્યો હોવાનું માનવું જોઈએ. અમારા મતે, અન્ય કોઈ પણ દ્રષ્ટિકોણ વાદીને ફરિયાદ કરવા માટે લાઈસન્સ આપશે, એટલા માટે નહીં કે તેણે કોઈ વાસ્તવિક પૂર્વગ્રહ સહન કર્યો છે જેનું નિવારણ કરવાની જરૂર છે, પરંતુ માત્ર એટલા માટે કે તેને રદ કરવાના કાયદાનું આકસ્મિક સંજોગો તેના નિકાલ અંગેનો મુદ્દો ઉઠાવશે જે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું ઉદ્ધંધન કરે છે.

૧૭. હરિ રામના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતના નિર્ણય પર પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું.તે નિર્ણય, અમારા મતે, પ્રતિવાદીઓને વધુ મદદ આપતો નથી.અમે એમ કહીએ છીએ, કારણ કે આ અદાલત હરિ રામના કેસમાં (ઉપરોક્ત) હતી કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેતા કે શું કલમ ૧૦ (૫) માં દેખાતા 'મે' શબ્દએ સક્ષમ અધિકારીને કલમ ૧૦ (૬) હેઠળ જમીનનો ભૌતિક કબજો લેતા પહેલા નોટિસ જારી કરવાની અથવા ન કરવાની વિવેકબુદ્ધિ આપી હતી.કલમ ૧૦ (૫) નો ભંગ અને નોટિસ વિના સંભવિત નિકાલ એ વિસ્થાપનના કાર્યને દૂષિત કરશે કે કાયદાની નજરમાં તેને અયોગ્ય બનાવશે તે પ્રશ્ન તે કિસ્સામાં વિચારણા માટે આવતો ન હતો.અમારા મતે, કલમ ૧૦ (૫) જે સૂચવે છે તે એક સામાન્ય અને તાર્કિક કાર્યવાહી છે જેનું સત્તાવાળાઓએ કલમ ૧૦ (૬) હેઠળ કબજો કરનારને હાંકી કાઢવા માટે બળનો ઉપયોગ કરવાનો નિર્ણય લેતા પહેલા પાલન કરવું જોઈએ.હાથમાં રહેલા કિસ્સામાં, જો ડિસેમ્બર ૧૯૯૧માં અગાઉના માલિકને બેદખલ કરવા અંગે અપીલકર્તાનું નિવેદન સાચું હોય, તો કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ નોટિસ વિના આવા હસ્તાંતરણનું કોઈ પરિણામ નહીં આવે અને તે રદ કરવાના અધિનિયમની કલમ ૩ના હેતુઓ માટે કબજો લેવાના કાર્યને દૂષિત અથવા નાબૂદ કરશે નહીં. તેનું કારણ એ છે કે ભાબદેબ સરમા અગાઉના માલિકે તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈ

પણ તબક્કે કલમ ૧૦ (પ) ના ઉદ્ધંધનના આધારે કોઈ ફરિયાદ કરી ન હતી, જેનો અર્થ એ થયો કે તેમણે આમ કરવાના તેમના અધિકારને માફ કર્યો હતો.

૯.૧૭ ઉપરોક્ત બંને નિર્ણયો એટલે કે. ભાસ્કર જ્યોતિ શર્મા [સુપ્રા] અને છગનલાલ ખિમજી [સુપ્રા] વર્તમાન અપીલના તથ્યોમાં લાગુ પડે છે.

૯.૧૮ હરિ રામ [સુપ્રા] અને વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બાવિશી [સુપ્રા] ના કેસોમાં પરિષ્ક વકીલ શ્રી સંજનવાલા દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા કેસ કાયદાનો આપણે સામનો કરીએ તે પહેલાં, અપીલકર્તાઓ દ્વારા પહેલેથી જ સરકારમાં નિહિત વધારાની ખાલી જમીન પર કબજો કરવાની રીત નીચે મુજબ છે:

૯.૧૯ શરૂઆતમાં જમીન સાથે જોડાયેલા તમામ વ્યક્તિઓ દ્વારા સંબોધવામાં આવેલ સંદેશાવ્યવહાર જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે, પિતાના મૃત્યુ પછી, અપીલકર્તા નં.૧ ચંદુભાઈ પ્રહલાદભાઈ તમામ જરૂરી પગલાં લઈ રહ્યા છે અને ચંદુભાઈ દ્વારા જે કંઈ પણ કરવામાં આવે છે તે બધાને સ્વીકાર્ય હોવું જોઈએ, અને વૈધાનિક નોટિસો અપીલકર્તા નં.૧ મૃતક પ્રહલાદભાઈના કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે.

૯.૨૦ સરકારી જમીન પર કબજો કરવાના પ્રયાસમાં સરકારી જમીન પર થઈ શકે તેવા કોઈપણ બાંધકામને રોકવા માટે સક્ષમ અધિકારી દ્વારા ૨૦.૦૬.૧૯૯૫ પર આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત આદેશમાં, તે સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે કે બાંધકામ બંધ કરવામાં આવ્યું છે.એક બાજુ અપીલકર્તાઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલી જમીનને લગતા દસ્તાવેજોમાંથી અને વર્ષ ૧૯૯૦માં ચલાવવામાં આવેલા દસ્તાવેજોમાંથી એ પણ સૂચવે છે કે આ જમીન પર કોઈ બાંધકામ અસ્તિત્વમાં નથી.અપીલકર્તાઓએ તેમના દાવાના સમર્થનમાં મહેસૂલ રેકૉર્ડ રજૂ કર્યો છે કે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં અપીલકર્તાઓનું નામ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.જો કે, અપીલકર્તાઓએ ઇરાદાપૂર્વક બાંધકામ કરવા માટે કોઈ પણ સ્થાનિક સત્તામંડળ પાસેથી પરવાનગી/મંજૂરી, જો કોઈ હોય તો, રજૂ કરી નથી, જેમાંથી બાંધકામ પહેલાં પરવાનગી/મંજૂરી આવશ્યક છે.આવી પરવાનગી રજૂ ન કરવી એ ચુ. એલ. સી. કાયદાની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં કોઈ બાંધકામ અથવા બાંધકામનું અસ્તિત્વ સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતું છે.

૯.૨૧ રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે સક્ષમ સત્તામંડળે ૨૨.૦૩.૧૯૮૪ ના આદેશ દ્વારા ૨૬૪૦૭ ચોરસ મીટર જમીનને વધારાની જાહેર કરી હતી અને કલમ ૧૦ (૧) હેઠળ ઉપરોક્ત આદેશની સૂચના ૧૪.૦૮.૧૯૮૪ પર જારી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું ૨૯.૦૬.૧૯૮૯ પર સરકારી રાજપત્રમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.ત્યારબાદ, કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ

પ્રતિવાદીને ૩૧.૦૫.૧૯૯૦ પર નોટિસ આપવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા તેમને ૩૦ દિવસની અંદર ખાલી જમીનનો કબજો સરકારને સોંપવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને અંતે પંચનામા તૈયાર કરીને, ૧૯૮૯ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૪૯૬૭ ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ પર બરતરફ થયા પછી સક્ષમ અધિકારી દ્વારા ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ પર કબજો લેવામાં આવ્યો હતો અને તે પછા કે કબજો સંભાળ્યા પછી ૨૦.૦૩.૧૯૯૩ પર સમીક્ષા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.ઉપરોક્ત પંચનામામાં વધારાની જાહેર કરાયેલી અને આત્મસમર્પણ કરતી જમીનનું વર્ણન છે, જેમાં સર્વેક્ષણ નં.૨૬૯/૧ નો સમાવેશ થાય છે, જેમાં દુકાનો અને ગોડાઉન અને કોલસાના જથ્થાના સ્વરૂપમાં કેટલાક બાંધકામો છે.સર્વે નં.૫૫૨/૧ અને ૫૫૨/૨ પર પછા ખુદી જમીન પર કોલસાનો જથ્થો મળી આવ્યો હતો.તેનાથી વિપરીત, મહેસૂલ રેકૉર્ડ ગ્રામ ફોર્મ ૭/૧૨ દર્શાવે છે કે ખાલી જમીનનો કબજો સરકાર દ્વારા ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ પર લેવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત પંચનામામાં બે સાક્ષીઓએ સહી કરી હતી.૧૯૮૯ની સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં.૪૯૬૭ તરીકેની રિટ પિટિશનમાં કબજાનો મુદ્દો પહેલેથી જ દલીલ કરવામાં આવ્યો હતો, જે ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ પર બરતરફ કરવામાં આવી હતી અને સમીક્ષા અરજી વિવિધ હતી.૧૯૯૨ની સિવિલ અરજી નં.૪૩૧ ૨ વર્ષના સમયગાળા પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેનો નિકાલ પછા ૨૮.૦૩.૧૯૯૨ પર કરવામાં આવ્યો હતો.ચંદૂલાલ પ્રહલાદભલ પટેલ દ્વારા સંબોધવામાં આવેલા સંદેશાવ્યવહારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે વર્ષ ૧૯૭૭-

૭૮માં પ્રહલાદભાઈ રામદાસ પટેલનાં મૃત્યુ પછી મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમણે ઉપરોક્ત નિવેદન વ્યક્તિગત રીતે આપ્યું હતું અને આગામી સુનાવણીની તારીખે સત્તામંડળ સમક્ષ હાજર રહેવાનું વચન આપ્યું હતું. સક્ષમ અધિકારી અને નાયબ કલેક્ટર યુ. એલ. સી. દ્વારા તલાટીકમ મંત્રી, ઓકાફ તાલુકા, સરખેજને સંબોધવામાં આવેલા ૦૧.૦૨.૧૯૯૨ તારીખના સંદેશાવ્યવહારનો ઉલ્લેખ કરીને, તલાટી કમ મંત્રીને કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામાના પ્રકાશન વિશે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં નોંધવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને વિષય જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. તે અનુસાર, ગામના પંચાહટના તલાટીકમ મંત્રી દ્વારા ગામના ફોર્મ નંબર ૬ માં એન્ટ્રીઓ નોંધવામાં આવી હતી. અપીલીય સત્તામંડળ સહિત તમામ સત્તામંડળો દ્વારા પસાર કરાયેલા તે આદેશો દર્શાવે છે કે કોઈ પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતા અથવા યુએલસી અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, ગેરકાયદેસર બાંધકામની આવક અથવા વીજળીની બાકી રકમની ચુકવણી અરજદારનો કબજો સ્થાપિત કરશે નહીં.

૯.૨૨ કલમ ૩ની પેટા કલમ (૨) ની કલમ ૩ (૧) માં બચતની કલમ અને વિવાદિત જમીનનો કબજો ધરાવતી રીપીલ એક્ટના અપીલકર્તાઓ દ્વારા રિટ પિટિશનમાં કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામાને પડકારવા પર અમલમાં આવેલા રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ની અસર વિશે [i] મુદ્દાઓ, ૧૯૯૨ની સ્પેશિયલ

સિવિલ એપિલિકેશન નં.૩૨૦૮ માં પ્રસ્તુત કરાયેલ તારીખ ૨૩.૦૪.૨૦૦૪ ના સીએવી ચુકાદાના પેરા ૨૧ થી ૨૩ નો સંદર્ભ લેવો નફાકારક છે.૨૩.૦૪.૨૦૦૪ ના સીએવી ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૨૧ થી ૨૩ નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૨૧. સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી તેમની સંબંધિત દલીલો અને દસ્તાવેજ પુરાવાઓનો અભ્યાસ કર્યા પછી અને બંને પક્ષો દ્વારા મારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા અધિકારીઓને મારા ચિંતિત વિચારો અને યોગ્ય વિચારણાઓ આપ્યા પછી, મારો મત છે કે વર્તમાન રિટ અરજીનું સાચું સ્વરૂપ અને અવકાશ ખૂબ જ સંકુચિત છે અને અગાઉની રિટ અરજીમાં જે મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને નિર્ણય લેવામાં આવ્યા હતા તે એસ. સી. એ. નં.૪૯૬૭ પર ૧૯૮૯ ની ૦૨.૦૭.૧૯૯૦ છે, જેને વર્તમાન કાર્યવાહીમાં ફરીથી ચુકાદો આપવા માટે ફરીથી સક્રિય કરી શકાતા નથી.તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે સક્ષમ સત્તામંડળે ૨૬,૪૦૭ ચોરસ કિમી જાહેર કરીને ૨૨.૩.૧૯૮૪ પર આદેશ પસાર કર્યો છે.એમ. ટી. આર.વધારાની ખાલી જમીન તરીકે જમીન.ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ચુએલસી એક્ટની કલમ ૩૩ હેઠળ ઉપરોક્ત આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પણ ૮.૧૨.૧૯૮૮ પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી.સક્ષમ અધિકારીના આદેશને આ આધાર પર

પડકારવામાં આવ્યો હતો કે તે આદેશ રદબાતલ હતો કારણ કે તે મૃત વ્યક્તિના નામે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને જમીનનો તે ભાગ ખેતીની જમીન અથવા વડાની જમીન હતી અને તેથી તેને વધારાની ખાલી જમીન તરીકે જાહેર કરી શકાતી ન હતી અને કાયદાની કલમ ૨૦ હેઠળની અરજી બાકી હતી, તેમ છતાં ઉપરોક્ત અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલી લેખિત અરજી, ૧૯૮૯ની એસ. સી. એ. નં.૪૯૬૭ હોવાથી તેને પણ ૨.૭.૧૯૯૦ પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત આદેશ સામે દાખલ કરાયેલી સમીક્ષા અરજી પણ ૨૬.૩.૧૯૯૨ પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી, સિવાય કે કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળની જાહેરનામાને અગાઉની અરજીમાં પડકારવામાં આવી ન હોવાથી, અરજદારોને અલગ અરજી દ્વારા ઉપરોક્ત જાહેરનામાને પડકારવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને આ રીતે, વર્તમાન અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.જો કે, જ્યાં સુધી રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ૩૦.૩.૧૯૯૯ પર અમલમાં ન આવે ત્યાં સુધી આ મુદ્દાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી **મંગલાલ મેપાભાઈ પટેલ વી/એસ**ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને કાર્યવાહીમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવી શકે છે.**એડિશનલ કલેક્ટર, (૧૯૯૯) ૪૦ (૩) જી. એલ. આર. ૨૧૦૫** જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે "ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬

હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અધિકારક્ષેત્ર પણ, પછી ભલે તે અદાલત તેને અંધારણીય અધિકારક્ષેત્ર અથવા વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્ર અથવા રિટ અધિકારક્ષેત્ર કહે, તે કાયદાની બહાર નથી.આમ, જો કલમ ૪ તમામ બાકી કાર્યવાહીના ઘટાડાના સંદર્ભમાં આદેશ બનાવે છે, તો અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે આ આદેશ આર્ટીકલ ૨૨૬ હેઠળ તેના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી ઉચ્ચ અદાલતને પણ લાગુ પડશે.અન્યથા પણ, "કોઈ પણ અદાલત, ટ્રિબ્યુનલ અથવા અન્ય સત્તા સમક્ષ" શબ્દસમૂહ સંસદના ઇરાદાને સૂચવવા માટે પૂરતો વ્યાપક છે, જેથી તમામ બાકી કાર્યવાહીને આવરી લેવામાં આવે, પછી ભલે તે કોઈ પણ મંચ પર બાકી હોય અને તે મંચ કયા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે તે ધ્યાનમાં લીધા વગર.આ અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને, રિટ પિટિશનમાં કાયદાની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામાને પડકાર, જેની કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થયો હોવાનું માનવામાં આવે છે, તે ટકી શકશે નહીં.અરજદારોની તરફેણમાં કોઈ અધિકારો સ્પષ્ટ ન હોવાથી, તેમને કોઈ રક્ષણ આપી શકાતું નથી અને ન તો તેમના કોઈ કથિત અધિકારો રદબાતલ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ના આધારે બચાવી શકાય છે.

૨૨. જો કે, નિરસન અધિનિયમમાં કલમ ૩ની કલમ ૩ અને કલમ ૩ની પેટા કલમ (૨) ની કલમ (એ) માં બચત કલમનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કોઈ પણ જમીન મૂળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં નિહિત હોવાનું માનવામાં આવે છે, પરંતુ જેનો કબજો રાજ્ય સરકાર અથવા આ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા લેવામાં આવ્યો નથી, તો પછી, જ્યાં સુધી ચૂકવવામાં આવેલી રકમ, જો કોઈ હોય તો, રાજ્ય સરકારને પરત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આવી જમીન પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે નહીં.અરજદારોએ ખાસ વિનંતી કરી છે કે વિવાદિત મિલકતનો કબજો તેમની પાસે હતો અને જ્યાં સુધી ૩૦.૦૩.૧૯૯૯ પર રદબાતલ કાયદો અમલમાં ન આવે ત્યાં સુધી રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેનો કબજો લેવામાં આવ્યો ન હતો.

૨૩. વિવાદિત મિલકતનો કબજો સંબંધિત મુદ્દો, તેથી, રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના પ્રકાશમાં ખૂબ મહત્વ ધરાવે છે.હકીકત એ છે કે ૭.૫.૧૯૯૨ પર આ અરજીમાં નોટિસ જારી કરતી વખતે, આ અદાલતે પ્રતિવાદી રાજ્ય અને તેના અધિકારીઓને વિવાદિત જમીનનો કબજો લેવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે, માત્ર તે જ ઘટનામાં જો તે દિવસે કબજો લેવામાં ન આવ્યો હોય, તો તે જ સાબિત કરે છે કે અદાલત દ્વારા અરજદારોના

કબજા પર વિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો.હવે, રાજ્ય સરકારે કેટલાક દસ્તાવેજો રેકૉર્ડ પર મૂક્યા છે જે દર્શાવે છે કે કબજો ૯.૧.૧૯૯૨ પર લેવામાં આવ્યો હતો.આ પંચનામાના આધારે પ્રવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.આ અદાલત સમક્ષ કેસ પેન્ડન્સી હોવાને કારણે, એન્ટ્રી પ્રમાણિત કરવામાં આવી ન હતી કે કાયદાની કલમ ૧૧ (એ) હેઠળ કોઈ ફાળવણી કરવામાં આવી ન હતી કે અરજદારોને રકમ નક્કી કરવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી.આ, પોતે જ, આ અદાલત દ્વારા ૭.૫.૧૯૯૨ પર પસાર કરાયેલા આદેશ પહેલા રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલા કબજાની હકીકતને દૂષિત કરતું નથી.પંચનામા દોરવામાં અથવા કબજાની લેવડદેવડ નોંધવામાં કેટલીક ભૂલો હોઈ શકે છે.રાજ્ય સરકાર અથવા તેના અધિકારીઓ વિવાદિત મિલકતનો કબજો લીધા પછી તેના સંપૂર્ણ કબજાને સુરક્ષિત રાખવા માટે પૂરતા સાવધ અથવા સતર્ક નહોતા.જો કે, આ આધારો પર એવું માની શકાતું નથી કે અરજદારો કબજામાં છે, વિવાદિત મિલકતનો કાયદેસર કબજો ઘણો ઓછો છે.જો અરજદારો વિવાદિત મિલકતનો કબજો હોવાનો દાવો કરી રહ્યા હોય, તો ઉપરોક્ત કબજો અતિક્રમણકારનો કબજો હોવાનું માનવામાં આવી શકે છે અને તે જમીન પચાવી પાડવા સમાન હોઈ શકે છે.આ અદાલતે લક્ષ્મણજી બાબાજી ઠાકુરના કેસમાં પહેલેથી જ આ જ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે (૨૦૦૦ના એસ. સી. એ.નં.૧૦૩૧૫ એ

૨૫.૧.૨૦૦૧ પર નિર્ણય લીધો હતો) અને તેની પુષ્ટિ ૨૦૦૩ના એલ.પી.એ. નં.૬૨૪ એ ૧.૭.૨૦૦૩ પર નિર્ણય કર્યો છે. જાળવણી સર્વેક્ષક દ્વારા તૈયાર કરાયેલ પંચનામાને ગેરકાયદેસર પંચનામા ન કહી શકાય કારણ કે આ અદાલતે લલિતાબેન તનસુખલાલ સમીજા (એસયુપીઆરએ) ના કેસમાં મત લીધો છે કે જો સક્ષમ સત્તામંડળે સ્થળ પર પંચનામા તૈયાર કરવા અને તેના આદેશો અને દેખરેખ હેઠળ કબજો લેવા માટે તેના ગૌણ અધિકારીઓની મદદ લીધી હોય, તો તે કાર્યવાહી અનધિકૃત અથવા અમાન્ય હોવાનું ન કહી શકાય. પંચનામા અને મહેસૂલ રેકૉર્ડને ધ્યાનમાં લેતા, આ અદાલત માટે એવું માનવું મુશ્કેલ છે કે વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવામાં આવ્યો ન હતો અને મેસર્સ લાર્સન એન્ડ ટુવ્રો લિમિટેડ (એસયુપીઆરએ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને પંચો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા અને વિલંબિત તબક્કે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા સોગંદનામાઓને કોઈ મહત્વ આપી શકાય નહીં. વધુમાં, ૯.૧.૧૯૯૨ પર, જ્યારે પંચનામા દોરવામાં આવ્યો હતો અને કબજો લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે આ મુદ્દાને વધુ મહત્વ મળ્યું ન હતું. જ્યારે રદબાતલ કાયદો અમલમાં આવ્યો ત્યારે જ તેને ખૂબ મહત્વ મળ્યું અને તેથી એવું માનવાનું કોઈ વાજબી કારણ નથી કે ૯.૧.૧૯૯૨ પર દોરવામાં આવેલ પંચનામા ખોટો અથવા

બનાવટી હતો.આમ, આ બાબતને એકંદરે ધ્યાનમાં રાખીને, કોર્ટનો ઢ્રઢ અભિપ્રાય છે કે વિવાદિત મિલકતનો કબજો રાજ્ય સરકાર ઢ્રારા ૯.૧.૧૯૯૨ પર લેવામાં આવ્યો હતો અને જ્યારે રદબાતલ કાયદો અમલમાં આવ્યો છે એટલે કે ૩૦.૩.૧૯૯૯, ત્યારે અરજદારો વિવાદિત મિલકતનો કાયદેસર કબજો ધરાવતા ન હતા.”

૯.૨૩ સક્ષમ અધિકારી ઢ્રારા કબજો લેવા અંગે વિઢ્ઢાન એકલ ન્યાયાધીશના તારણો અને તર્ક અને વિવાદિત જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકાર ઢ્રારા ૦૯.૦૧.૧૯૯૨ એટલે કે જ્યારે નિરસન અધિનિયમ, ૧૯૯૯ ૩૦.૦૩.૧૯૯૯ પર અમલમાં આવ્યો તે તારીખ પહેલાં લેવામાં આવ્યો હતો, એવું ન કહી શકાય કે અપીલકર્તાઓ વિવાદિત જમીનનો કાયદેસર કબજો ધરાવતા હતા.વિવાદિત જમીનના કબજા અને અગાઉ અપીલકર્તાઓ ઢ્રારા હાથ ધરવામાં આવેલા મુકદ્દમા સંબંધિત તથ્યો એકસાથે દર્શાવે છે કે હરિ રામ [સુપ્રા] અને વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બાવિશી [સુપ્રા] ના કેસોમાં અપીલકર્તાઓ માટે વિઢ્ઢાન પરિષ્ઠ વકીલ ઢ્રારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયો વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતા નથી.

૯.૨૪ આમ, શ્રી સંજનવાલા, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા પંચનામામાં ભૂલો અને પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી દ્વારા કાયદા અનુસાર કબજો ન લેવા વિશે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો રેકૉર્ડ પરની કોઈપણ સામગ્રી દ્વારા સમર્થિત નથી.

૯.૨૫ સર્વેક્ષણ નં.૨૬૯/૧ પર ૫૯૧.૫ ચોરસ ચાર્ડની રહેણાંક જમીન માટે શ્રી મોહમ્મદ અહેમદ આલમની તરફેણમાં ચલાવવામાં આવેલી ૦૧.૦૨.૧૯૯૦ તારીખની અટલ પાવર ઓફ એટર્ની કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન છે. તેવી જ રીતે, યુ. એલ. સી. અધિનિયમની કલમ ૨૬ની જોગવાઈઓથી વિપરીત, ફઝલુ રહેમાન નોમાનીની તરફેણમાં ૦૧.૦૨.૧૯૯૦ તારીખનો વેચાણનો બીજો કરાર અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૯.૨૬ તે જમીનના સબપ્લોટિંગ પછી ગેરકાયદેસર ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું.શરૂઆતમાં, સક્ષમ સત્તાધિકારી અને અધિક કલેક્ટર યુ. એલ. સી., અમદાવાદ દ્વારા બાંધકામ ન કરવા માટે રહેવાસીઓને પ્રતિબંધ મૂકતો પ્રતિબંધાત્મક અને ફરજિયાત આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ઉપરોક્ત ફરજિયાત આદેશની સેવા પછી પણ, જ્યારે યુ. એલ. સી. સત્તામંડળના અધિકારીઓએ મુલાકાત લીધી ત્યારે ઉપરોક્ત ફરજિયાત આદેશનો ભંગ કરીને બાંધકામ ચાલુ રાખવામાં આવ્યું હતું.જો કે, તે જ દિવસે, વધારાની જમીનના ગેરકાયદેસર કબજાએ ખાતરી આપી કે બાંધકામ બંધ કરવામાં આવ્યું

છે.ત્યારબાદ, રેકૉર્ડ આગળ જણાવે છે કે યુએલસી ઓથોરિટી દ્વારા ગુજરાત પ્રિવેન્શન ઓફ એન્ટી સોશિયલ એક્ટિવિટીઝ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ગેરકાયદેસર રીતે વધારાની ખાલી જમીનના ધારક અને તેના પ્રતિનિધિને અટકાયતમાં લેવા માટે જિલ્લા કલેક્ટર, અમદાવાદને મોકલવા માટે ૦૯.૦૮.૧૯૮૫ પર એક દરખાસ્ત તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

૯.૨૭ યુ. એલ. સી. અધિનિયમ, ૧૯૭૬ની કલમ ૧૦ (૩) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડ્યા પછી પહેલેથી જ સરકારને સોંપવામાં આવેલી વધારાની જમીન, જેના માટે કલમ ૧૦ (૫) હેઠળ નોટિસ જારી કર્યા પછી સક્ષમ અધિકારી દ્વારા કબજો પહેલેથી જ લેવામાં આવ્યો હતો, તેનો ઉપયોગ જાહેર હેતુ માટે થઈ શક્યો હોત.પ્રતિબંધાત્મક ફરજિયાત હોવા છતાં અને કલેક્ટર દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશો છતાં, ગેરકાયદેસર બાંધકામ કરવામાં આવ્યું હતું અને કડક કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી, તે હદ સુધી બાંહેધરી આપવામાં આવી હતી કે હવે બાંધકામ બંધ કરવામાં આવ્યું છે.ઉપરોક્ત હકીકત દર્શાવે છે કે વધારાની જમીનના અપીલકર્તા અને હસ્તાંતરણકર્તાએ અનધિકૃત અને ગેરકાયદેસર રીતે સરકારી જમીન પર કબજો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.આવા ખુલ્લેઆમ અને ઘોર ઉલ્લંઘન માત્ર યુએલસી અધિનિયમની કલમ ૨૬ 'અન્યથા સ્થાનાંતરણ' ની જોગવાઈઓ વિરુદ્ધ નથી, પરંતુ જ્યારે બાંધકામ ગેરકાયદેસર રીતે કરવામાં આવ્યું હતું ત્યારે કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ પણ અપીલકર્તા દ્વારા પ્રશ્નમાં જમીનનો કબજો

હોવાનું ન કહી શકાય.આવા અનૈતિક કબજોદારો રિટ કોર્ટના ન્યાયી, વિવેકાધીન અને પ્રમાણિક અધિકારક્ષેત્ર માટે હકદાર નથી, જેના માટે કોઈપણ રાહત આપી શકાય.

૯.૨૮ દલીપ સિંહ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત. [(૨૦૧૦) ૨ એસ. સી. સી. ૧૧૪] એ સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયો પર આધાર રાખીને કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરતા અને તાજેતરના ભૂતકાળમાં અદાલત દ્વારા કડક કાર્યવાહી કરવા માટે આવા બિનજરૂરી મુકદ્દમાના ઉદભવની નિંદા કરી હતી.ઉપરોક્ત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧ થી ૯, અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

“૧. ઘણી સદીઓ સુધી, ભારતીય સમાજ જીવનના બે મૂળભૂત મૂલ્યો એટલે કે 'સત્ય' (સત્ય) અને 'અહિંસા' (અહિંસા) ને વળગી રહ્યો.મહાવીર, ગૌતમ બુદ્ધ અને મહાત્મા ગાંધીએ લોકોને આ મૂલ્યોને તેમના રોજિંદા જીવનમાં સામેલ કરવા માટે માર્ગદર્શન આપ્યું હતું.સત્ય એ ન્યાય વિતરણ પ્રણાલીનો એક અભિન્ન ભાગ હતો જે આઝાદી પહેલાના યુગમાં પ્રચલિત હતી અને લોકો પરિણામોને ધ્યાનમાં લીધા વિના અદાલતોમાં સત્ય બોલવા માટે ગર્વ અનુભવતા હતા.જોકે, આઝાદી પછીના સમયગાળામાં આપણી મૂલ્ય પ્રણાલીમાં ધરખમ

ફેરફારો જોવા મળ્યા છે.ભૌતિકવાદે જૂના સિદ્ધાંતોને ઢાંકી દીધા છે અને વ્યક્તિગત લાભ માટેની શોધ એટલી તીવ્ર બની ગઈ છે કે મુકદ્દમામાં સામેલ લોકો અદાલતી કાર્યવાહીમાં જૂઠાણું, ખોટી રજૂઆત અને તથ્યોના દમનનો આશરો લેવામાં અચકાતા નથી.

૨. છેલ્લા ૪૦ વર્ષોમાં, મુકદ્દમાનો એક નવો પંથ ઊભો થયો છે.જેઓ આ પંથ સાથે સંકળાયેલા છે તેઓ સત્ય માટે કોઈ આદર ધરાવતા નથી.તેઓ તેમના લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે નિર્લજ્જપણે જૂઠ અને અનૈતિક માધ્યમોનો આશરો લે છે.પક્ષકારોના આ નવા પંથ દ્વારા ઊભા થયેલા પડકારને પહોંચી વળવા માટે અદાલતોએ સમયાંતરે નવા નિયમો વિકસાવ્યા છે અને હવે તે સારી રીતે સ્થાપિત થઈ ગયું છે કે જે પક્ષકાર ન્યાયના પ્રવાહને પ્રદૂષિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે અથવા જે ન્યાયના શુદ્ધ કુવારાને દૂષિત હાથથી સ્પર્શે છે, તે કોઈ પણ રાહત, વચગાળાના અથવા અંતિમ માટે હકદાર નથી.

૩. હરિ નારાયણ વિરુદ્ધ બદ્લી દાસ [એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. એ. ૧૫૫૮] માં, આ અદાલતે ઉપરોક્ત નિયમનો સ્વીકાર કર્યો અને રજા રદ કરી. અપીલકર્તાને નીચેના અવલોકનો કરીને મંજૂરી આપવામાં આવી:

"તે અત્યંત મહત્વનું છે કે બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ કરવામાં આવેલી વિશેષ રજા માટેની અરજીઓમાં ભૌતિક નિવેદનો કરતી વખતે અને આધારો રજૂ કરતી વખતે, અચોક્કસ, અસત્ય અને ભ્રામક હોય તેવા કોઈપણ નિવેદનો ન કરવાની કાળજી લેવી જોઈએ. વિશેષ રજા માટેની અરજીઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટ સ્વાભાવિક રીતે અરજીઓમાં સમાવિષ્ટ હકીકત અને હકીકતના આધારોના નિવેદનો તેમના અંકિત મૂલ્ય પર લે છે અને અસત્ય અને ભ્રામક નિવેદનો કરીને કોર્ટના વિશ્વાસ સાથે દગો કરવો અયોગ્ય રહેશે. આમ, જો અપીલની સુનાવણી વખતે સુપ્રીમ કોર્ટને સંતોષ થાય કે અપીલકર્તા દ્વારા વિશેષ રજા માટેની અરજીમાં કરવામાં આવેલા ભૌતિક નિવેદનો અચોક્કસ અને ભ્રામક છે, અને પ્રતિવાદી દલીલ કરવા માટે હકદાર છે કે અપીલકર્તાએ વિશેષ રજા માટેની અરજીમાં સમાવિષ્ટ તથ્યોની ખોટી રજૂઆત તરીકે જે વર્ણવે છે તેના આધારે સુપ્રીમ કોર્ટ પાસેથી વિશેષ રજા મેળવી હોઈ શકે છે, તો સુપ્રીમ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે કે આવા કિસ્સામાં અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી વિશેષ રજા રદ કરવી જોઈએ.

૪. વેલકમ હોટેલ અને અન્યો વિરુદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યો વગેરે. એ. આઈ. આર. ૧૯૮૩ એસ. સી. ૧૦૧૫, કોર્ટે એવું માન્યું હતું

કે જે પક્ષે તેની તરફેણમાં આદેશ પસાર કરીને અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરી છે તે પક્ષ કેસની યોગ્યતાઓ પર સુનાવણીનો હકદાર નથી.

૫. જી. નારાયણસ્વામી રેડ્ડી અને અન્યોમાં વી. કર્ણાટકના રાજ્યપાલ અને અન્ય એઆઈઆર ૧૯૯૧ એસ. સી. ૧૭૨૬, કોર્ટે અપીલકર્તાને રાહત આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જેમણે એ હકીકત છુપાવી હતી કે જમીન સંપાદન અધિકારી દ્વારા જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૧૧એ માં નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર ચુકાદો આપવામાં આવ્યો ન હતો, કારણ કે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા સ્ટે ઓર્ડરને કારણે.વિશેષ રજા અરજીને નકારી કાઢતી વખતે, કોર્ટે અવલોકન કર્યું:[એસસીસી પી.૨૬૩, પરિચ્છેદ ૨]

"૨.રસપ્રદ વાત એ છે કે, સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં કોઈપણ સ્ટે ઓર્ડરનો કોઈ સંદર્ભ નથી અને અમને આ આદેશો વિશે ત્યારે જ ખબર પડી જ્યારે પ્રતિવાદીઓ નોટિસના જવાબમાં હાજર થયા અને તેમનું કાઉન્ટર એફિડેવિટ દાખલ કર્યું.અમારા મતે, ઉપરોક્ત વચગાળાના આદેશોની ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્ન પર સીધી અસર પડે છે અને તેનો ખુલાસો ન કરવો એ ચોક્કસપણે ભૌતિક તથ્યોને દબાવવા સમાન છે.માત્ર આ જ આધાર પર, વિશેષ રજા અરજીઓ નકારી શકાય તેવી છે.તે કાયદામાં સારી રીતે સ્થાપિત છે કે બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ

રાહત વિવેકાધીન છે અને જે અરજદાર આવી રાહત માટે આ અદાલતનો સંપર્ક કરે છે તે હકીકતોની નિખાલસ અને સંપૂર્ણ જાહેરાત સાથે આવવી જોઈએ.જો તે આમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય અને ભૌતિક તથ્યોને દબાવી દે, તો તેની અરજી રદ થવા પાત્ર છે.તે મુજબ અમે વિશેષ રજા અરજીઓને નકારી કાઢીએ છીએ.

૬. એસ. પી. ચેંગલવરાય નાયડુ (મૃત) માં એલ. આર. વી.એલ. આર. અને અન્યો દ્વારા જગન્નાથ (મૃત) જે. ટી. ૧૯૯૩ (૬) એસ. સી. ૩૩૧, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જ્યાં અદાલતમાંથી કોઈ મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજ અટકાવીને પ્રારંભિક હુકમનામું મેળવવામાં આવ્યું હોય, તો સંબંધિત પક્ષ મુકદ્દમાના કોઈપણ તબક્કે બહાર કાઢવાને પાત્ર છે.

૭. પ્રેસ્ટિજ લાઈટ્સ લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૭) ૮ એસ. સી. સી. ૪૪૯ માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય માત્ર કાયદાની અદાલત નથી, પરંતુ તે ન્યાયની અદાલત પણ છે અને જે વ્યક્તિ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે તે કોઈપણ આરક્ષણ વિના અદાલત સમક્ષ તમામ તથ્યો રજૂ કરવા માટે બંધાયેલો છે.જો ભૌતિક

તથ્યોને દબાવી દેવામાં આવે અથવા ટ્વિસ્ટેડ તથ્યોને હાઈકોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવે તો બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને ધ્યાનમાં લેવાનો ઇનકાર કરવો સંપૂર્ણપણે વાજબી રહેશે.આ અદાલતે આર વિ કેર્નિંગ્ટન ઇન્કમ ટેક્સ કમિશનર્સ (૧૯૧૭) ૧ કે. બી. ૪૮૬ માં સ્કુટન, એલ. જે. ના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને નિરીક્ષણ કર્યું હતું:[પ્રેસ્ટિજ લાઈટ્સ લિમિટેડ કેસ (૨૦૦૭) ૮ એસસીસી ૪૪૯, એસસીસી પી.૪૬૨, પરિચ્છેદ ૩૫]

"બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ઉચ્ચ અદાલત હંમેશા તે પક્ષની વર્તણૂકને ધ્યાનમાં રાખશે જે આવા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહ્યો છે.જો અરજદાર સંપૂર્ણ તથ્યો જાહેર ન કરે અથવા સંબંધિત સામગ્રીને દબાવી દે અથવા અન્યથા અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવા માટે દોષિત હોય, તો કોર્ટ ગુણદોષના આધારે નિર્ણય લીધા વિના કાર્યવાહીને બરતરફ કરી શકે છે.આ નિયમ મોટા જાહેર હિતમાં વિકસાવવામાં આવ્યો છે જેથી અનૈતિક પક્ષકારોને અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરતા અટકાવી શકાય.રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આધાર સાચા, સંપૂર્ણ અને સાચા તથ્યોની જાહેરાતમાં રહેલો છે.જો ભૌતિક હકીકતો સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં ન આવે અથવા તેને દબાવવામાં આવે

અથવા વિફૂત કરવામાં આવે, તો રિટ અદાલતોની કામગીરી જ અશક્ય બની જશે.

૮. એ. વી. પાપર્યા શાસ્ત્રી અને અન્યો વિરુદ્ધ એ. પી. સરકાર અને અન્યો, એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. ૧૫૪૬ માં કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કલમ ૧૩૬ કોઈ પણ પક્ષને અપીલ કરવાનો અધિકાર પ્રદાન કરતી નથી.તે આ અદાલતને યોગ્ય કેસોમાં અપીલ કરવાની મંજૂરી આપવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બંધારણે સુપ્રીમ કોર્ટને નિયમિત અપીલની અદાલત અથવા ભૂલની અદાલત બનાવી નથી.આ અદાલત માત્ર ત્યારે જ દરમિયાનગીરી કરે છે જ્યાં ન્યાય, સમાનતા અને સદ્ભાવના માટે આવા હસ્તક્ષેપની જરૂર હોય.

૯. સુનીલ પોદ્ધાર અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૮) ૨,૩૨૬ માં, કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ વિવેકાધીન અને ન્યાયી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ન્યાયની નિષ્ફળતા છે કે કેમ તે શોધવા માટે કેસની હકીકતો અને સંજોગોને તેમની સંપૂર્ણતામાં જોવી જોઈએ.જો અપીલકર્તા સ્વચ્છ હાથ સાથે આગળ ન આવ્યો હોય, તેણે જે બધી હકીકતોથી વાકેફ છે તે

નિખાલસપણે જાહેર ન કરી હોય અને તે કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, તો કોર્ટ તેના પર અસંવેદનશીલ વર્તનના આધારે દાવો કરશે.

૯.૨૯ આમ, અહીં ઉપર જણાવેલી હકીકતો હરિ રામ [ઉપરોક્ત] અને વિપિનચંદ્ર વાડીલાલ બાવિશીના નિર્ણયોથી સરળતાથી અલગ પાડી શકાય છે, જેમાં કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને ચુએલસી કાયદાની જોગવાઈઓનો ભંગ કરીને જમીન ધારકો દ્વારા કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી, જે હાથ પરની અપીલમાં નથી. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અદાલત ન્યાયી, વિવેકાધીન અને પ્રમાણિક છે અને વાદીએ અદાલતનો સંપર્ક સ્વચ્છ હાથથી કરવો જોઈએ અને દલીલ સિંહના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વિવિધ તથ્યો અને સંજોગોમાં જાહેર કરાયેલા કાયદાનો અનુચિત લાભ ન લેવો જોઈએ. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે અને પક્ષકારો માટે વિદ્વાન વકીલો દ્વારા હરીફ રજૂઆતોની વિચારણા પર નક્કર કારણો સોંપ્યા છે, ૧૯૯૨ ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૩૨૦૮ ને ફગાવી દીધી છે, અને તેથી, વિવાદિત વધારાની જમીનના કબજા અંગેના તારણો કાયદા અને રદબાતલ અધિનિયમ, ૧૯૯૯, બંને અનુસાર સરકાર દ્વારા લેવામાં આવ્યા છે. કાયદા અને તથ્યોની કોઈ

ભૂલની ગેરહાજરીમાં, આ અદાલત દ્વારા અપીલની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ દખલગીરીની માંગ કરવામાં આવતી નથી.

૧૦ ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને અને યોગ્યતાની ગેરહાજરીમાં આ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી રૂ.૨૫,૦૦૦ /ના ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.

(અનંત એસ. દવે, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

(એ. વાય. કોગ્જે, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.